

Förslag, Regionala utvecklingsnämndens återkoppling på Planeringsförutsättningar 2027

Regionala utvecklingsnämnden

Rapport för återkoppling på planeringsförutsättningar

Nämndens bidrag till fullmäktiges mål

Nämndens bidrag till genomförandet av fullmäktiges mål består i hög utsträckning av att bidra till att Västerbotten som län och region har så goda förutsättningar som möjligt för en hållbar utveckling och tillväxt över tid. Det ökar länets attraktionskraft för invånare, näringsliv, akademi och andra aktörer.

Regionala utvecklingsnämnden bidrar till fullmäktiges mål på flertalet sätt:

- I tider med ekonomiska utmaningar behöver intäkterna öka. Regional utveckling skapar förutsättningar för tillväxt av människor, jobb och skatteintäkter som grund för framtidens välfärd. Regional utveckling handlar om förhållandevis små investeringar som rätt använt kan ge stora effekter.
- Minskad extern finansiering riskerar att urholka den regionala utvecklingskraften. Regional utveckling är redan idag i stor utsträckning beroende av extern finansiering för att genomföra sitt kärnuppdrag. När externa utvecklingsmedel sannolikt minskas, riskerar förutsättningarna att genomföra det regionala utvecklingsuppdraget att försvagas.
- Den regionala kollektivtrafiken och regionala utvecklingsuppdraget i övrigt bör redovisas var för sig för en mer rättvisande uppföljning av verksamhet och resultat av regionalt utvecklingsarbete.
- Handlingsutrymmet för ytterligare besparingar blir allt snävare och svårare. Merparten av budgeten inom regional utveckling går till ägarbidrag, verksamhetsbidrag och andra externa bidrag. Om det krävs ytterligare besparingar, så kommer det sannolikt få effekt och konsekvenser för externa verksamheter och aktörer.

Nämndens bidrag till fullmäktigemålen utvecklas vidare nedan.

Regionala utvecklingsnämnden har regionalt utvecklingsansvar i enlighet med lag (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar samt förordning (2017:583) om regionalt utvecklingsarbete. Det innebär att regionala utvecklingsnämnden och dess förvaltning ska ta tillvara de intressen kopplade till regional utveckling som länets invånare, näringsliv, civilsamhälle, akademi, kommuner, myndigheter, föreningar och andra aktörer har. Den nyligen aktualiserade regionala utvecklingsstrategin för Västerbottens län 2020-2030 uttrycker

gemensamma prioriteringar för en hållbar utveckling i ett län där olikheter skapar utvecklingskraft. I den aktualiserade strategin identifieras ett antal utmaningar och behov som är viktiga att omhänderta för en långsiktigt hållbar regional utveckling. Dessa identifierade utmaningar och behov utgör grunden för de regionala utvecklingsinsatser som prioriteras på olika sätt – i egna initiativ, men även i förvaltandet av nämndens uppdrag.

Uppdraget innebär enligt lag (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar att:

- utarbeta och fastställa en strategi för länets utveckling och samordna insatser för genomförande av strategin,
- fastställa mål och prioriteringar för det regionala kompetensförsörjningsarbetet och tillhandahålla bedömningar av länets kompetensbehov inom offentlig och privat sektor på kort och lång sikt,
- besluta om användningen av vissa statliga medel för regionalt utvecklingsarbete,
- följa upp, låta utvärdera och årligen till regeringen redovisa resultaten av det regionala utvecklingsarbetet,
- upprätta och fastställa länsplaner för regional transportinfrastruktur,
- samverka med länets kommuner, länsstyrelsen och övriga berörda statliga myndigheter, berörda organisationer och näringslivet i länet

Det regionala utvecklingsarbetet ska utformas och bedrivas i sektorsövergripande samarbete mellan aktörer på lokal, regional, nationell och internationell nivå.

Regionala utvecklingsnämnden har utöver vad som beskrivs ovan även uppdraget att medverka i och samordna processer kopplade till samhällsbyggnad och planering, att främja samverkan inom samhällsbyggnadssektorn, detta sker inom bioekonomi, avfall, VA, miljö, energi, räddningstjänst och i viss form rumslig planering. Syftet är dels att koppla samman samhällsbyggnadsfrågor med den regionala rollen som regionalt utvecklingsansvarig, dels att stärka mellankommunal samverkan inom dessa områden. Utöver detta ansvarar nämnden även för andra tillkommande regionala uppgifter från staten.

Regionala utvecklingsnämnden har uppdraget att utgöra länets kollektivtrafikmyndighet. Detta innebär bland annat ansvar för myndighetsutövningen inom kollektivtrafiken i Västerbottens län, stomlinjetrafik (kommun- och länsgränsöverskridande), inomkommunal trafik, innefattande även tätortstrafik, regional tågtrafik samt särskild kollektivtrafik. I övrigt är nämndens ansvarsområde vad som avses i lagen (2010:1065) om kollektivtrafik. Den regionala kollektivtrafikmyndigheten är den behöriga lokala myndighet som enligt EU:s kollektivtrafikförordning fattar beslut om allmän trafikplikt inom länet. Särskilda beslut har fattats om att överlämna befogenhet till Skellefteå kommun om att ingå avtal om allmän trafik inom Skellefteå kommun. Beslut om att överlämna befogenhet om att ingå avtal om regional tågtrafik till Norrtåg AB har även fattats, likaså beslut om att överlämna befogenheter till Länstrafiken i Västerbotten AB om bland annat att planera, upphandla och samordna färdtjänst, riksferdtjänst, skolskjuts och sjukresor.

Nämnden har även ansvaret att förverkliga den nationella kulturpolitikens mål och de regionala utvecklingsmål som fastställts i Västerbottens läns regionala kulturplan, samt övriga uppdrag som fullmäktige ålagt nämnden i enlighet med gällande lag och förordning. Det inkluderar det övergripande samrådsansvaret för folkbildningsverksamhet, den regionala biblioteksverksamheten i länet, Film i Västerbotten samt konstverksamheten inom Region Västerbotten. Regionala utvecklingsnämnden hanterar statliga medel för kulturverksamhet inom kultursamverkansmodellen, och har även ett uppföljnings- och utvecklingsansvar för medel för folkbildning inom ramen för överenskommelse med Folkbildning Västerbotten.

En gemensam röd tråd i samtliga verksamhetsuppdrag och ansvarsområden är samverkan. I reglementet har nämnden ett tydligt ansvar för att det finns samverkansstrukturer kring regionala utvecklingsfrågor mellan den regionala

utvecklingsnämnden och länets kommuner. Under första halvåret 2026 behandlas förslag till reviderad överenskommelse om samverkan med länets kommuner om regional utveckling för beslut i samtliga av länets kommuner och Region Västerbotten. Överenskommelsen avser kommande mandatperiod och syftar till att stödja gemensamma insatser för länet.

Region Västerbotten äger helt eller delvis 17 bolag. Regionala utvecklingsnämnden har för närvarande regionfullmäktiges uppdrag att utöva ägarrollen i fullmäktiges ställe när det gäller fjorton av dessa bolag. Se närmare bilaga Bolagens förutsättningar inför 2027. Det finns ingen koncernstruktur där ägandet samlas och utövas via ett moderbolag, i stället ägs bolagen i nuvarande organisering direkt av Region Västerbotten genom regionfullmäktige. Några av bolagen ägs även genom andra bolag – exempelvis Bussgods i Norr AB som ägs genom Länstrafiken i Västerbotten AB. Regionstyrelsen utgör den nämnd som enligt kommunallagen innehar den förstärkta uppsiktsplikten av bolagen. I nämndernas reglementen finns förtydliganden om vilken nämnd som utövar ägarrollen enligt uppdrag av regionfullmäktige. Detta innebär i korthet att regionala utvecklingsnämnden för de bolag som faller inom nämndens ansvarsområde ska:

1. Organisera och genomföra ägarstyrning med syfte att tillvarata Region Västerbottens ägarintressen i bolagen i enlighet med bolagsordningarna
2. Genomföra fortlöpande uppsikt över verksamheten i bolagen främst vad gäller ändamål, ekonomi och efterlevnad av uppställda ägardirektiv, men också i avseende på övriga förhållanden av betydelse för Region Västerbotten
3. Ansvara för att beslut om ägardirektiv till företagen fattas och kontinuerligt hålls uppdaterade
4. Säkerställa genomförandet av systematiskt och dokumenterat ägarsamråd med bolagens styrelser och en ändamålsenlig ägardialog med övriga delägare
5. Svara för att utse ägarrepresentanter för de bolag där regionala utvecklingsnämnden utövar ägarrollen och tillvarata Region Västerbottens ägarintressen vid bolagsstämmor och andra likartade sammanträden
6. Bistå regionstyrelsen i ärendeberedningen av styrelsens såväl övergripande uppsikt som förstärkta uppsiktsplikt över bolag”

För närvarande genomförs en fusionsprocess av innovationsbolagen Uminova Innovation AB, Umeå Biotech Incubator AB, Science Park i Umeå AB samt Uminova Expression AB. Fusionsprocessen innebär att Uminova Innovation AB absorberar de andra bolagen, Region Västerbottens andel i det samägda bolaget kommer att uppgå till 16,97 procent. Var ägarrollen för detta bolag efter fusion, med alla de ingående bolagens tilldelade budgetmedel kommer att hanteras i nämndorganisationen är ej beslutat ännu. Det bör dock noteras att ytterligare ett bolag som tidigare inte ägts av Region Västerbotten (Uminova Expression AB) innefattas i det fusionerade bolaget. Tidigare har ägarrollen för Uminova Innovation utövats av regionala utvecklingsnämnden, medan ägarrollen för Umeå Biotech Incubator AB och Science Park i Umeå AB utövats av regionstyrelsen. Om regionala utvecklingsnämnden ska ges uppdraget från regionfullmäktige att utöva ägarrollen för det fusionerade bolaget, förväntas erforderliga medel för detta tillföras.

Inför en ny mandatperiod ses nämndernas reglementen över. För regionala utvecklingsnämndens del kommer nämndens reglemente att ses över bland annat utifrån ett breddat uppdrag, se nedan om fullmäktiges beslut om ny förtroendepersonorganisation.

Nämndens planerade verksamhetsförändringar

Omvärldsförändringar fortsätter påverka förutsättningarna för regionala utvecklingsnämndens verksamheter kraftigt. En förändrad geopolitisk situation, osäkerhet kring EU:s fortsatta riktning, och stora ekonomiska utmaningar för både Region Västerbotten och samverkanspartner är exempel på skeenden som ställer krav på att kunna möta snabba

förändringar. Regional utveckling är ett av Region Västerbottens två grundläggande uppdrag, utöver hälso- och sjukvård. Region Västerbotten som regionalt utvecklingsansvarig aktör behöver stärka sin beredskap för att möta länets behov tillsammans med andra aktörer både inom och utom länet. Det innebär att ompröva, prioritera, och stärka kapacitet för en utvecklad samverkan i Västerbotten. Regionala utvecklingsinsatser är viktiga för ett starkt och robust Västerbotten som förmår att möta omvärldsförändringar. Det är insatser som syftar till att bygga kapacitet hos samhällets aktörer och som ger utrymme för handlingsförmåga och stärker tillit till demokratiska institutioner.

Det kan noteras allt starkare signaler om centralisering och ökad statlig styrning på regional och lokal nivå. Samtidigt finns en ökad styrning och centralisering från europeisk nivå. Detta riskerar att medföra att makt och medel försvinner från den regionala nivån, samtidigt som det regionala inflytandet över beslutsprocesser minskar. Det regionala inflytandet över beslutsprocesser som skapar förutsättningarna för länets framtid är av yttersta vikt. Samverkan är kanske viktigare än någonsin, men även mer komplex. De förändringar i förutsättningar för utvecklingsinsatser som nu sker inom EU, slår även genom nationellt, regionalt och lokalt. Detta påverkar i hög grad Region Västerbottens samverkansparter. Regionala utvecklingsinsatser som stärker länets aktörers kapacitet och förmåga till utveckling är viktigare än någonsin.

Förändringar i sammanhållningspolitiken medför förändrade förutsättningar för Sveriges regioner

Sammanhållningspolitiken är viktig för regional utveckling i Västerbotten. EU:s kommande budgetperiod 2028-2034 är under utformning och allt tyder på betydande förändringar både i planering och genomförandet av sammanhållningspolitiken. Regionala program riskerar att försvinna till förmån för en nationell och regional partnerskapsplan (NRPP), vilket innebär att staten får större inflytande över sammanhållningspolitiken i Sverige. Det kan få långtgående konsekvenser för lokalt och regionalt inflytande liksom för hur mycket medel som kommer Västerbotten och Norra Sverige till del. Norra Sverige har särskilda utmaningar kopplade till gleshet och långa avstånd som idag inneburit extra förstärkning av medel hit. Hur det kommer att se ut i framtiden är ännu inte känt och påverkansarbete pågår i skrivande stund. Ett exempel är den så kallade gleshetsallokeringen om vilken det argumenterats om att den skulle tas bort helt, som att den ska finnas kvar i nuvarande format eller i justerade former. Utfallet av dessa frågor kommer att påverka Västerbotten och norra Sverige stort.

Mycket talar för ändrade förutsättningar för extern finansiering av projekt och utvecklingsinsatser i framtiden där nationella prioriteringar ges större utrymme. Detta skulle i så fall innebära en hårdare konkurrens om framtida projektmedel och möjligheten att realisera insatser för länets regionala utveckling för länets aktörer. Region Västerbotten behöver vid ett sådant utfall utveckla sin egen förmåga, och även stödja andra aktörers kapacitet och förmåga att konkurrera om framtida projektfinansiering. Inom länet finns skillnader i förutsättningar och behov, Region Västerbotten kommer därför att beakta detta i sina insatser för en hållbar regional utveckling som kommer hela länet till gagn.

Samtidigt får konkurrenskraft och säkerhet större utrymme i såväl sammanhållningspolitiken som i genomförandet av EU:s kommande budgetperiod i stort. Detta kan få både positiva och negativa konsekvenser för länets utveckling beroende på den slutgiltiga utformningen av Sveriges NRPP. Västerbotten är i dagsläget väl positionerat för att möta framtidens utmaningar och ta vara på nya möjligheter i och med ett aktivt engagemang och nätverk på EU-nivån samt även starka kopplingar till nationella aktörer.

Utformningen av den kommande programmeringsperioden är också av vikt för regionala utvecklingsförvaltningens fortsatta verksamhet ur ett annat perspektiv. Mycket talar för en minskad EU-finansiering av projekt, vilket även det skulle innebära en hårdare konkurrens om framtida projektmedel och möjligheten att realisera insatser för länets regionala

utveckling. Möjligheten till externa medel för länets kommuner för att finansiera utvecklingsinsatser påverkas därmed också. Region Västerbotten som regionalt utvecklingsansvarig aktör har genom att vara projektägare i en del projekt kunnat bära en tyngre roll i att leda och administrera projekt, vara en neutral samordnande part, och även bära risker som en liten kommun kanske inte kan göra. Den stödjande och samordnande rollen för länets kommuner behöver fortsatt finnas, men det förutsätter erforderlig resurssättning för att kunna fullgöra åtaganden, bland annat kopplade till de samverkansavtal som Region Västerbotten ingått.

Förändrade förutsättningar för Sveriges sammanhållna utveckling påverkar regionernas förutsättningar för regionala utvecklingsinsatser

Utredningen för Sveriges sammanhållna utveckling har den 29 juni överlämnat slutbetänkande för hur regional utvecklingspolitik och landsbygdspolitik kan samordnas bättre och styras mer effektivt. En central utgångspunkt är att regionerna även fortsättningsvis ska ha det regionala utvecklingsansvaret, men att styrningen från statens sida behöver bli tydligare. I slutbetänkandet föreslås en ny, sammanhållen utvecklingspolitik för hela landet. Målet är ett mer sammanhållet, robust och konkurrenskraftigt Sverige, och en central utgångspunkt i slutbetänkandet är att politiken i större utsträckning ska utgå från olika platserns behov och förutsättningar. I förslagen finns bland annat tankar om att slå samman regional utvecklingspolitik och landsbygdspolitik till en gemensam politik, förslag om tydligare ansvar och roller samt styrning av statliga myndigheter samt en stärkt samverkan mellan stat, regioner och kommuner. Utredningens slutbetänkande föreslår en väsentligt förändrad roll för landets regioner, för statliga myndigheter och för länets kommuner sett till regional utveckling och prioriterade områden. Vad som blir utfallet av denna utredning, återstår att se.

Förändrade förutsättningar för regionala utvecklingsnämnden utifrån förslag om nämndramar

Förutsättningarna för att genomföra de planerade verksamhetsförändringar som redovisas nedan för olika sakområden, kan komma att begränsas kraftigt av de ekonomiska ramar som i planeringsförutsättningarna föreslås ställas till nämndens förfogande, och därmed även möjligheterna för regionala utvecklingsinsatser. Riktade uppdrag de senaste åren som medfört kostnadsreducerande åtgärder och ambitionsminskningar har påverkat omfattning och kvalitet i det regionala utvecklingsuppdragets genomförande i hög grad. En översyn av prioriteringar och ambitionsnivåer kommer därför att behöva genomföras under hösten/kommande år utifrån vilka förutsättningar som slutligen fastställs av regionfullmäktige den 24—25 november 2026. Ytterligare ambitionsminskningar kommer att påverka möjligheterna för att bedriva regional utveckling och ha kraft i genomförandet av samverkansavtalet med kommunerna.

Nämndens förutsättningar att verka inom den föreslagna budgetramen för nämndens utökade uppdrag från och med den 1 januari 2027 där förslaget innebär en budgetreducering på minus sju miljoner måste förstås utifrån de förändringar som redan genomförts. Utrymmet för att vidta ytterligare kostnadsreducerande åtgärder genom eventuella personalreduceringar som finansieras med skattemedel bedöms ej finnas. Ytterligare åtgärder kommer direkt att verka mot det regionala utvecklingsuppdragets genomförande, därmed påverkas även externa parter. Det är därför vid denna tidpunkt inte möjligt att redogöra för eventuella prioriteringar och ambitionsminskningar, då samråd med externa parter kommer att krävas. Regionala utvecklingsnämnden ansvarar för verksamhet inom tre olika samverkansavtal:

1. Kultursamverkansmodellen
2. Samverkansöverenskommelsen mellan Region Västerbotten och länets kommuner

3. Västerbottensmodellen inom kollektivtrafiken som handlar om fördelning av skattemedel och kostnader för att bedriva lokaltrafik, regiontrafik och interregional trafik

Överenskommelsen mellan Region Västerbotten och länets kommuner omfattar samverkan inom alla delar av den regionala utvecklingspolitiken med utgångspunkt i regionala utvecklingsstrategin. Överenskommelsen innebär att kommunerna och Region Västerbotten samråder om regional utveckling i alla delar och att kommunerna skjuter in kommunala skattemedel för att Region Västerbotten tillsammans med kommunerna ska bedriva regional utveckling och kommunal samverkan.

I tabellen nedan beskrivs de förändringar i budgetramar, verksamhet samt organisering av uppdrag som genomförts över perioden 2019 till och med 2026, och det förslag som presenterats i Planeringsföresättningar 2027. Uppgifterna är inhämtade från respektive års regionplan, eventuella justeringar i nämndramar som regionfullmäktige därtill beslutat om, samt beslut om åtgärder som fattats av regionala utvecklingsnämnden till följd av riktade fullmäktigeuppdrag exempelvis. Syftet med tabellen är att erbjuda en överskådlig redogörelse för åtgärder och förändringar över tid. Redan genomförda åtgärder bedöms ha påverkan på utrymme som kvarstår för regionala utvecklingsnämnden att genomföra ytterligare besparingsåtgärder.

Genomförda förändringar 2019-2026 samt föreslagna förändringar inför 2027

År	Beskrivning	Förändringar i tilldelad budgetram	Utökning/minskning av regionala utvecklingsnämndens uppdrag och/eller budgetram
2019	Regionförbundet Västerbottens län (Region Västerbotten) och Västerbottens läns landsting bildar regionkommunen Region Västerbotten. I samband med regionbildningen överförs även verksamheten Företagsstöd från Länsstyrelsen i Västerbotten till Region Västerbotten. Med bildandet av Region Västerbotten 1 januari 2019 följde även en samverkansöverenskommelse mellan länets kommuner och regional utveckling vid Region Västerbotten för mandatperioden 2019-2022. Samverkan mellan länets femton kommuner, och samverkan mellan Region Västerbotten och länets kommuner stöds fortfarande av regionala utvecklingsnämndens förvaltning i enlighet med ingångna avtal och överenskommelser.		
2020	FoU Valfärd flyttas från regionala utvecklingsnämnden till hälso- och sjukvårdsnämnden (inkl tjänstutrymme 1,0 strateg vård och omsorg) i beslut om Regionplan 2020. Detta ändrades sedan i februari 2020, då regionfullmäktige beslutade om ändrad budget för 2020 där motsvarande medel istället omfördelades från regionala utvecklingsnämnden till regionstyrelsen. Utöver organisationsförändring enligt ovan, så beslutas i Regionplan 2020 om	-0,5 miljoner kronor avser administrativa- och stödresurser. -1,1 miljoner kronor omfördelas från regionala utvecklingsnämnden till hälso- och sjukvårdsnämnden avseende FoU Valfärd i Regionplan 2020. I början av 2020 beslutade regionfullmäktige om ändring av budget, där	Minskning av regionala utvecklingsnämndens budgetram 2020, centralisering av uppdrag.

	en budgetreducering på 100 miljoner kronor samt ett uppdrag till regiondirektören om att samordna den nya regionens administrativa- och stödresurser. -0,5 miljoner kronor riktas till regionala utvecklingsnämnden i sparbetning. Besparingen genomfördes i ett första steg genom att minska administrativt stöd inom regionala utvecklingsnämnden motsvarande 0,5 tjänst. Tjänsten (1,0) flyttades organisatoriskt till regionstyrelsens förvaltning, men det administrativa stödet till regionala utvecklingsnämnden minskades till motsvarande 0,5 tjänst.	motsvarande medel flyttades från regionala utvecklingsnämnden till regionstyrelsen istället.	
2021	I Regionplan 2021 tydliggjordes att budgeten för kollektivtrafiken bygger på den beslutade kollektivtrafikplanen och regionens trafikbeställningar inklusive eventuella återbetalningar från Länstrafiken i Västerbotten AB. Den från 2020 genomförda skatteväxlingen med länets kommuner med 5 öre innebär också att regionen i och med detta ansvarar för den länsgemensamma administrationen. Konstverksamheten flyttas från service under regionstyrelsen till regionala utvecklingsnämnden, ramjustering görs därför med plus 1,7 miljoner kronor. Kollektivtrafiken tillförs ökad budget med 20 miljoner kronor för täckning av strukturellt ökande kostnader för den mellankommunala trafiken i länet. Bakgrunden är ökande trafikkostnader, huvudsakligen beroende på genomförda trafikupphandlingar. Flytt av beställningscentral för sjukresor från service under regionstyrelsen till regionala utvecklingsnämnden/kollektivtrafik finns även med i regionplanen. Budgetjusteringen uppgår till plus 9,6 miljoner kronor.	Regionala utvecklingsnämndens budget för 2021 justeras med plus 11,3 miljoner kronor (flytt av konstverksamhet samt beställningscentral för sjukresor från regionstyrelsen till regionala utvecklingsnämnden), samt ett budgettillskott med plus 20 miljoner kronor till kollektivtrafiken som en följd av delskatteväxling med länets kommuner som medförde att Region Västerbotten ansvarar för den länsgemensamma administrationen.	Ökning av regionala utvecklingsnämndens budgetram 2021, decentralisering av uppdrag.
2022	Ett antal administrativa stödfunktioner flyttas från regionala utvecklingsförvaltningen till regionstyrelsens förvaltning. Regionfullmäktige beslutar i februari 2022 om ramjusteringar som uppgår till 6 981 tkr. Från Regional utvecklingsnämnden till Regionstyrelsen överförs totalt 6 981 tkr. Från Regional utveckling till Ekonomistaben, samordning administrationen, 2 906 tkr Från Regional utveckling till HR-staben, samordning administrationen, 1 077 tkr	Regionala utvecklingsnämndens budgetram reduceras med - 6 981 tkr inför 2023 då administrativa stödfunktioner överförs till regionstyrelsen.	Minskning av regionala utvecklingsnämndens budgetram 2022, centralisering av uppdrag.

	Från Regional utveckling till Digitalisering, samordning administrationen, 758 tkr Från Regional utveckling till Fastighet, samordning administrationen, 657 tkr Från Regional utveckling till Ledningsstaben, samordning administrationen, 628 tkr Från Regional utveckling till Digitalisering, IT-kostnader, 955 tkr		
2023	Regionfullmäktige riktar uppdrag till regionala utvecklingsnämnden om att genomföra kostnadsreducerande åtgärder motsvarande 8 miljoner kronor. Regionala utvecklingsnämnden beslutar om kostnadsreducerande åtgärder den 28 september 2023 motsvarande 8 miljoner kronor fördelat på följande poster: • Minskade lokalkostnader (hela förvaltningen), -4 miljoner kronor • Minskade personalkostnader (hela förvaltningen), -2 miljoner kronor • Minskade kollektivtrafikkostnader (kollektivtrafik), - 2 miljoner kronor	<i>Regionala utvecklingsnämndens budgetram reduceras inför 2024 med -8 miljoner kronor utifrån organisationsförändringar, se rad nedan.</i>	Minskning av budgetram 2023, centralisering av uppdrag.
2024	Inför 2024 genomförs budgetreduceringar avseende förändringar i administrativa tjänster, politikerkostnader, minskade lokalkostnader, upphörd finansiering för digitaliseringsprojekt och Norrbotniabanan. Nämnden tilldelas ett budgettillskott med 14,2 miljoner kronor som ska gå till kollektivtrafiken.	Regionala utvecklingsnämndens budget för 2024 räknades upp med personalomkostnadspålägg men reducerades med 13,4 miljoner kronor: -8 miljoner kronor för administrativa tjänster, -0,1 miljoner kronor för politikerkostnader, -2,2 miljoner kronor för minskade lokalkostnader, upphörd finansiering för digitaliseringsprojekt, -3,1 miljoner kronor för Norrbotniabanan. Budgettillskott motsvarande 14,2 miljoner kronor riktades till kollektivtrafiken.	Minskning av budgetram 2023: administrativa tjänster, politikerkostnader, minskade lokalkostnader, digitaliseringsprojekt upphörde (kopplat till försäljning av AC Net Externservice AB), samt minskning i finansiering av Norrbotniabanan AB. Ökning/budgettillskott riktat till den regionala kollektivtrafiken.
2025	Inför 2025 räknades budgeten upp med index samt minskades med personalkostnadspålägg. Nämnden fick ett budgettillskott för fortsatt stöd till Norrbotniabanan AB på 1,4 miljoner kronor. I Regionplan 2025 riktade regionfullmäktige ett uppdrag till alla	Budgettillskott motsvarande 1,4 miljoner kronor riktades för fortsatt stöd till Norrbotniabanan AB. <i>Fullmäktigeuppdrag om att föreslå åtgärder och beskriva konsekvenser med att minska</i>	Ökning i budgetram för 2025 – budgettillskott avsåg Norrbotniabanan AB, se ovan. Att notera: Inom ekonomistaben, regionstyrelsens förvaltning, har ytterligare en resurs

	nämnder och styrelser att ta fram konsekvensunderlag och förslag på åtgärder för att minska personalkostnaden motsvarande 250 miljoner kronor. Uppdragen påverkar nämndramarna för 2026. För regionala utvecklingsnämnden kom uppdraget att bestå i att föreslå åtgärder beskriva konsekvenser för att minska personalkostnaderna inom regionala utvecklingsförvaltningen med 2,7 miljoner kronor. Förslag om besparingar föreslogs inom områdena ekonomistöd, regionala kulturverksamheten samt EU-administration/strukturfondspartnerskaps sekretariat. Under andra halvåret 2025 påbörjades implementering av besparingar inom områdena regional kulturverksamhet samt EU-administration/strukturfondspartnerskaps sekretariat. Inga beslut effektuerades utifrån det första förslaget om ekonomistöd. Den återstående minskningen av personalkostnader motsvarande 300 tkr hanterades genom en successiv minskning av personalkostnader genom naturlig personalomsättning såsom pensionsavgångar, tjänstledigheter och uppsägningar.	<i>personalkostnader inom regionala utvecklingsnämndens förvaltning uppgick till -2,7 miljoner kronor. Inarbetas i nämndens budgetram för 2026, se nedan.</i>	tillkommit som dedikerat stödjer regionala utvecklingsnämnden under 2025, till följd av ökade projektvolymen. Det bör samtidigt noteras att denna utökning är till följd av extern finansiering. Över tid har även den HR-resurs (1,0) som fördes över inför 2023 kommit att omfördelas i nyttjande: Utöver att stödja regionala utvecklingsnämndens verksamheter stödjer resursen även flera andra nämnders verksamheter samt ett kommunalförbund.
2026	Inför 2026 tilldelades regionala utvecklingsnämnden 448,7 miljoner kronor av regionfullmäktige. Beslut om regionplan innefattade även att 4,8 miljoner kronor skulle omfördelas inom nämnden till kollektivtrafik och rörelsefolkhögskolor, medlen som omfördelades var från fullmäktiges uppdrag att sänka personalkostnader samt kompensation i indexuppräknningen upp till 3,2 procent.	Se ovan. Uppdrag om kostnadsreducerande åtgärder inom personalområdet under 2025 finansierar fullmäktiges beslut om omfördelning i nämndens ram med 4,8 miljoner kronor till kollektivtrafik och rörelsefolkhögskolor.	Regionfullmäktige anvisar budgetram till regionala utvecklingsnämnden och omfördelar utrymme som skapats av genomfört fullmäktigeuppdrag 2025 om att minska personalkostnader. Beslutet innebär att utrymmet ska omfördelas till kollektivtrafik och rörelsefolkhögskolor året 2026.
2027	FÖRSLAG I Planeringsföresättningar 2027 föreslås regionala utvecklingsnämndens budget reduceras med minus 7 miljoner kronor. Folkhögskolestyrelsens budgetram föreslås överföras till regionala utvecklingsnämnden som en följd av regionfullmäktiges beslut i februari om ny politisk organisation.	FÖRSLAG i Planeringsföresättningar 2027: Utökning av budget med 14,2, till följd av att folkhögskolestyrelsens verksamheter överförs till regionala utvecklingsnämnden. Budgetreducering med minus 7 miljoner kronor.	

I samband med riktade fullmäktigeuppdrag 2023 om att genomföra kostnadsreducerande åtgärder, reagerade länets kommuner kraftigt genom primärkommunala delegationens arbetsutskott på vad besparingar skulle kunna innebära för realiseringen av

samverkansöverenskommelsen. Vid primärkommunala delegationens arbetsutskotts (PKD AU) sammanträde den 17 maj 2023, valde därför PKD AU att framföra sin oro genom följande protokollsanteckning:

”Inför regionbildningen fördes omfattande dialoger om hur samverkan inom regional utveckling skulle organiseras. Dåvarande Landstinget och kommunerna i Västerbottens län var överens om att undvika dubbla strukturer och därmed även minska kostnaderna. Det så kallade handslaget innebar att en överenskommelse och enskilda avtal upprättades för att reglera samverkan mellan landstinget och kommunerna samt att kommunförbundets organisation integrerades i Region Västerbotten. Överenskommelsen bygger än idag på ett gemensamt åtagande för länets utveckling, genom ömsesidigt förtroende och delat ansvar för överenskommelsens genomförande.

En kostnadsminskning på 8 miljoner kronor inom regionala utvecklingsförvaltningen, som nu är uppe på regionala utvecklingsnämndens bord för beslut, är av den omfattningen att den kommer att påverka leverans och kvalitet på verksamhet som omfattas av överenskommelse om samverkan för regional utveckling 2023-2026 samt tillhörande ingångna avtal mellan Västerbottens läns kommuner och Region Västerbotten. Detta är en händelseutveckling som kommunerna inte kan acceptera utifrån ingångna överenskommelser.

Regionala utvecklingsförvaltningen har redan gjort en kostnadsminskning av administrativ personal i och med att en centralisering av administrationen har skett så sent som förra året. Där flyttades medarbetare från regionala utvecklingsförvaltningen till regionstyrelseförvaltningen, efter en genomgripande analys som inbegrep alla staberna i regionstyrelsens förvaltning och företrädare från regionala utvecklingsförvaltningen. Kvar i förvaltningen finns därmed bara kärnverksamhet inom regional utveckling och de fåtal administrativa stödtjänster som, enligt analysen, inte kunde centraliseras. Förra året flyttade även regionala utvecklingsförvaltningen från lokalen på Västra Norrlandsgatan 13 till Regionens Hus för att minska lokalkostnaderna. Regionala utvecklingsförvaltningen har därmed redan gjort de besparingar som är möjliga utan att direkt drabba överenskommelsen. Läget är nu mycket allvarligt! Många kommuner är beroende av regionala utvecklingsförvaltningen för att bedriva näringslivsverksamhet och mellankommunal samverkan. Besparingsförslaget på regionala utvecklingsförvaltningen skapar stor oro hos kommunerna i Västerbottens län.”

Mot bakgrund av tidigare reaktion så vill regionala utvecklingsnämnden påtala att förslaget i Planeringsförutsättningar 2027 om ytterligare ett större besparingspaket kan innebära risker för den samverkansstruktur som Region Västerbotten etablerat med länets kommuner. Även om det uppfattas finnas en förståelse från kommunernas sida för Region Västerbottens svåra ekonomiska läge, som kan förklara förståelsen för besparingarna 2025 som fick effekt 2026 motsvarande 2,7 miljoner kronor, så skulle ytterligare besparingar motsvarande 7 miljoner kronor oundvikligen få stora konsekvenser för externa parter – däribland länets kommuner – vad gäller förutsättningar att verka för regional utveckling.

Övergripande planerade verksamhetsförändringar

Ett breddat uppdrag från och med den 1 januari 2027

I februari 2026 beslutade regionfullmäktige om en ny förtroendepersonorganisation för den kommande mandatperioden. Beslutet innebär att från och med den 1 januari 2027 så välkomnar regionala utvecklingsnämnden den verksamhet som folkhögskolestyrelsen för närvarande ansvarar för. Nämnden kommer att ha två utskott – ett arbetsutskott och ett kultur- och bildningsutskott. Förberedelser inför sammangåendet har redan initierats under

2026 för att så långt som är möjligt rusta och förbereda oss tillsammans i alla de frågor och villkor som behöver hanteras inför det nya året.

De möjligheter till bred samverkan och stärkta förutsättningar att finna nya, innovativa lösningar för kompetensförsörjning och bildning som förändringen bedöms medföra, är ett viktigt steg för att kunna bidra till hållbart lärande genom hela livet i Västerbottens län. Det är viktigt att denna förändring genomförs på ett sådant sätt att potential och möjligheter tas tillvara. Folkhögskolestyrelsens återkopplingsrapport på planeringsförutsättningar 2027, och de utvecklings- och förändringsarbeten som redan initierats kommer därmed att beaktas i regionala utvecklingsnämndens fortsatta planeringsprocess samt budgetprocess.

Det regionala utvecklingsuppdraget står även som tidigare beskrivits inför förändrade förutsättningar som kommer att påverka Region Västerbotten på olika sätt. Den exakta omfattningen av förändringarna och hur uppdraget mer precist kommer att se ut i framtiden är ännu inte känt. Regionala utvecklingsnämnden beslutade därför i början av 2026 om att uppdra till regionala utvecklingsdirektören att utreda och föreslå en ändamålsenlig och effektiv förvaltningsorganisation som kan ta tillvara de förändrade förutsättningar som regional utveckling står inför. Dels utifrån nämndens breddade uppdrag från och med 1 januari 2027, dels utifrån de stora utmaningar som regional utveckling står inför till följd av förändringar i EU:s och Sveriges politik för regional utveckling. Under 2027 kommer därmed en ny förvaltningsorganisation att implementeras.

Gemensamt lärande om effekter och resultat

Strategisk analys, planering och uppföljning är en grundläggande del av det regionala utvecklingsuppdraget som det formuleras i lag och förordning. Den snabba samhällsomställningen och en snabb utveckling av digitala verktyg för analys och presentation av statistik ställer krav på att utveckla både framtagande och användning av ny kunskap för länets utveckling.

Uppföljning av den regionala utvecklingsstrategin visar hur insatser bidrar till resultat. Att koppla samman uppföljning och lärande av den regionala utvecklingsstrategin med nämndens bidrag till fullmäktiges mål är viktigt inte minst utifrån att kunna synliggöra effekter och resultat av regionala utvecklingsinsatser. Det finns flera tydliga styrkor att bygga vidare på utifrån en nyligen aktualiserad regional utvecklingsstrategi och etablerade uppföljningsprocesser. Andra styrkor är framtagna verktyg för uppföljning och spridning som skapar goda förutsättningar för att ytterligare stärka både genomförande av strategin och uppföljning av resultat. Det finns även potential att använda AI och automatiserade rapporter för att effektivisera och utöka analysarbetet.

Ett stärkt territoriellt perspektiv med fokus på länets olika städer, landsbygder och glesbygder är en viktig utvecklingsriktning. Samtidigt finns risker i form av ökad användning av AI-verktyg, vilket ställer högre krav på kvalitetssäkring och källkritik, samt utmaningar kopplade till en snabbt föränderlig omvärld där behovet av aktuell och relevant information ökar. På längre sikt handlar det om att möta utmaningar kopplade till eventuellt förändrade uppdrag från nationell nivå där det övervägs en sammanslagning av landsbygdsutveckling och regional utveckling. Det kan komma att kräva både omprioriteringar och ytterligare resurser. Arbetet med att ta fram en ny regional utvecklingsstrategi efter 2030 kommer också bli aktuell i ett längre perspektiv.

Regionala utvecklingsnämndens uppdrag att utöva ägarroll

Under 2027 initierar regionala utvecklingsnämnden en översyn av förutsättningar och former för ägande i bolag som faller inom regionala utvecklingsnämndens ansvar att utöva ägarrollen för. Målsättningen är att översynen ska slutföras under första halvan av kommande mandatperiod.

Aktualisering och implementering av strategier och agendor

Efter aktualiseringen av regionala utvecklingsstrategin för Västerbottens län 2020-2030 har regionala utvecklingsnämnden beslutat om att initiera översyn av flertalet styrande dokument med koppling till regionala utvecklingsstrategin. Några av dessa kan nämnas särskilt:

Agendan för strategiskt lärande är ett politiskt styrdokument som beskriver regionala utvecklingsnämndens uppföljning av den regionala utvecklingsstrategin. Agendan aktualiseras nu för att ta vara på de förändringar som blivit när den regionala utvecklingsstrategin aktualiserats. Ambitionen är att ytterligare utveckla uppföljningen och samtidigt stärka koordineringen av olika uppföljningsuppdrag inom nämndens ansvarsområden. Uppföljningen av den regionala utvecklingsstrategin engagerar alla delar av nämnden och välkomnar även engagemang från övriga nämnder i uppföljningen av den regionala utvecklingsstrategin.

Agendan för hållbar regional finansiering samlar relevant information om regional finansiering, både företagsstöd och projektmedel. Agendan är ett politiskt styrdokument som kommer fastställa krav, prioritetshöjande kriterier och politiska viljeriktningar. Genom användning av agendan skapas lika förutsättningar och transparens för den regionala finansieringen kring vad som kan finansieras, vilka krav som ställs och hur Region Västerbotten prioriterar bland inkomna ansökningar om projektstöd och företagsstöd. Agenda för hållbar regional finansiering fastställs av regionala utvecklingsnämnden som prioriterar regionala utvecklingsinsatser utifrån agendan.

Regionala digitaliseringsstrategin för Västerbottens län 2022-2030 ligger till grund för det regionala arbetet med att främja digitalisering. I strategin är digital transformation det övergripande målet som ska uppnås genom fem identifierade och prioriterade fokusområden. Under 2027 avslutas en process för att aktualisera strategin utifrån den nationella digitaliseringsstrategin för Sverige, den nya AI-strategin för Sverige och en snabbt föränderlig och osäker omvärld som ändrar förutsättningar och kravbilder.

Regionala innovationsstrategin stödjer Region Västerbottens arbete med regional innovationsledning. Under 2027 avslutas en process för att aktualisera strategin utifrån händelser i omvärlden så som en ökad geopolitisk osäkerhet, en ny programperiod i EU och den snabba utvecklingen inom olika teknikområdet samt koppla den till såväl nationella som europeiska satsningar och initiativ inom innovationsområdet.

Regional kulturplan för Västerbottens län gäller för perioden 2024–2027. Planen är både ett planeringsverktyg och ett underlag i dialogen om de statliga anslagen till de regionala kulturverksamheter som inryms i kultursamverkansmodellen. Arbetet med att ta fram en ny regional kulturplan för perioden 2028–2031 påbörjas under 2026 och syftar till att aktualisera den rådande planen genom dialog, samråd och remiss. Processen ska pröva vad som fortsatt är relevant, vad som behöver uppdateras utifrån förändrade förutsättningar och vilka delar som behöver utvecklas inför nästa planperiod. Kommunerna har en central roll som strategiska samverkansparter och bidrar med lokal kunskap om behov, förutsättningar och prioriteringar. Genom kommundialoger, verksamhetsdialoger och konstområdesspecifika dialoger skapas ett brett underlag för planen. Målet är en väl förankrad kulturplan som stärker samhandling och ger en samlad bild av länets kulturella infrastruktur.

Trygga uppväxtvillkor

För ett hållbart växande Västerbotten där människor vill bo, leva och verka, behöver invånarnas behov och bild av vad som utgör ett gott liv mötas.

Barn- och ungdomsperspektivet bör beaktas i det regionala utvecklingsuppdraget, detta medför att en struktur för att beakta barn- och ungdomsperspektivet bör utvecklas. För ett hållbart växande Västerbotten där människor vill bo, leva och verka, behöver invånarnas bild av vad som utgör ett gott liv mötas med många andra perspektiv. Barn och unga bör tidigt ges förutsättningar att vara delaktiga i att utforma sin framtid och är i detta hänseende att betraktas som en viktig resurs för det regionala utvecklingsuppdraget i dess helhet. De regionala kulturverksamheterna ska prioritera barn och unga i sitt arbete. Det innebär att barn och unga ska ges möjlighet att ta del av professionell kulturverksamhet samt möta konst och kulturformer i sin vardag. Den offentligt finansierade kulturen ska möta barn och unga på deras arenor i hela regionen och för att utjämna skillnader till kulturdeltagande behövs särskilda insatser genomföras i kommuner och områden där förutsättningar att skapa och ta del av kultur är begränsad. En viktig arena för kultur är folk- och sjukhusbiblioteken, där barn och unga har möjlighet att kostnadsfritt ta del av litteratur, konst och kultur. Regionala utvecklingsnämnden bidrar till att barn och unga har möjlighet till eget skapande samt god tillgång till kultur och bildning utifrån nämndens förutsättningar.

Insatser som utvecklar och stärker samverkan med det civila samhället är fortsatt viktiga. Information och underlag som ger en bild av barn och ungas syn på regional utveckling kommer att bearbetas för att kunna ge en grund för fortsatta insatser.

Goda levnadsvillkor

Omvärldshändelser de senaste åren har medfört en annan typ av medvetenhet om behovet av att vara rustad inför kriser och att stärka beredskapen för olika typer av händelser: En ny global säkerhetsordning med krig i Europa och Mellanöstern, med förekomsten av olika nationella intressen på platser av geopolitisk betydelse och undersökningar som visar på demokratisk tillbakagång. Större krav än tidigare ställs på myndigheter och offentlig verksamhet att ha en beredskap för extraordinära händelser som exempelvis extremväder och cyberattacker. Under sommaren 2026 har extrem hetta inneburit att värmerekord slagits på flera håll i Europa, med låga vattennivåer och torka som följd. Behovet av, och möjligheterna med en grön omställning finns alltså. Omvärldshändelser som ger upphov till konsekvenser för ekonomiska förutsättningar, etablerade samarbeten och infrastruktur har stor påverkan på länets förutsättningar, men även Region Västerbottens möjligheter att fullgöra sina uppdrag. Under 2027 övertar Sverige ordförandeskapet i Arktiska rådet. En ny nationell strategi har presenterats för ett fredligt, säkert och hållbart Arktis den 1 juni 2026. Sannolikt kommer norra Sverige att påverkas av detta på olika sätt. Den nya nationella strategin kopplar samman Arktis som militärstrategiskt område med Östersjöregionen. I inledningen beskrivs att den säkerhetspolitiska och militärstrategiska kopplingen mellan Arktis och Östersjöregionen stärks samt att Arktis, Höga Nord och Östersjön utgör en strategisk och operativ helhet. Med Ryssland som en av åtta medlemsländer i Arktiska rådet, bör detta följas.

Den påverkan som globala, nationella, och inomregionala händelser har på det regionala utvecklingsuppdraget blir allt starkare. Den osäkerhet som finns globalt påverkar dels ekonomiska förutsättningar för det regionala utvecklingsuppdraget, dels tilltron till demokratiska institutioner och demokratiskt beslutsfattande. Inom detta område har regional utveckling en viktig roll att fylla sett till att stärka länets förmåga och kapacitet för ett robust och resilient samhälle.

Behovet av samhällsförankring, delaktighet och transparens ökar i takt med en mer komplex omvärld. För att stärka tillit och legitimitet i det regionala utvecklingsarbetet behöver arbetet i högre grad inkludera medborgardialog och lokal närvaro i hela länet.

Krisberedskap inom kollektivtrafiken

Krisberedskap och civilt försvar får en allt större betydelse utifrån de förändringar som skett och sker utifrån det förändrade geopolitiska läget. Kollektivtrafiken är en samhällsviktig verksamhet och på såväl kort, som lång sikt kommer arbetet med krisberedskap att vara centralt. Ökade krav ställs att klara av olika sorters samhällsstörningar. Ett antal förändringar sker och planeras ske på lagstiftningsområdet kopplat till kollektivtrafiken såväl som inom andra områden. Förändringarna kommer att innebära behov av att resurser finns för utökade krav. Samverkan på lokal, regional och nationell nivå kommer att präglade utvecklingen.

Krisberedskap inom kulturverksamheterna

Utifrån det rådande omvärldsläget kommer sannolikt bibliotekens roll som informationspunkter i händelse av kris eller krig att stärkas. Biblioteksutveckling Västerbotten utbildar och fördjupar kunskaperna om krisberedskap. Det handlar både om konkreta krisplaner och samverkan med kommunernas krissamordnare till mer långtgående perspektiv inom områden som fri åsiktsbildning, hotet mot demokratin och medie- och informationskunnighet. Arbetet kommer fortsätta under 2026 samt sannolikt intensifieras under 2027.

Kulturen är en del av Sveriges säkerhetsstrategi, och är att betrakta som en viktig samhällsfunktion inom det civila försvaret. Kulturen och kulturarvets roll och betydelse är central, när det gäller att upprätthålla psykologisk motståndskraft och gemenskap i en krissituation. Här har även de regionala kulturbolagen en viktig roll att fylla, dock krävs erforderliga resurser till kulturbolagen för att möjliggöra sådant ansvarstagande.

Civilsamhällets roll för ett hållbart län

Även civilsamhällets roll i samhällsutvecklingen har fått ökad betydelse, inte minst utifrån behovet av delaktighet och tillit i en allt mer komplex omvärld. Ett utvecklat samspel mellan offentlig sektor och civilsamhälle blir därmed en viktig förutsättning för genomförandet av samhällsplaneringen. Detta förstärks även av förändringar på nationell nivå, där regioners ansvar för samverkan med civilsamhället kan komma att tydliggöras.

Överenskommelse mellan Region Västerbotten och Folkbildning Västerbotten

Region Västerbotten och Folkbildning Västerbotten har tillsammans tagit fram en överenskommelse som gäller för åren 2024-2026, med utgångspunkt i folkbildningens viktiga roll för regionens utveckling. Denna överenskommelse behöver ses över och aktualiseras inför 2027. Det övergripande syftet som beskrivs i gällande överenskommelse är att genom en ökad samverkan bidra till att Västerbotten har en attraktiv och hållbar livsmiljö. Västerbotten har en stark folkbildningstradition, folkbildningen organiserar och finansierar en stor del av amatörkulturen i länet, med sin lokala förankring och geografiska spridning når den en stor del av befolkningen. I enlighet med den regionala kulturplanen finns ett behov av att fortsatt stärka folkbildningens roll i det regionala utvecklingsarbetet och dess betydelse för kompetensförsörjningen i länet. Folkbildningens

integrationsfrämjande, resurs för kompetensförsörjning och förmåga att snabbt ställa om på områden där det råder brist på arbetskraft är betydelsefull för länet.

Stärkt flernivåsamverkan för länets regionala kultur

Regionala utvecklingsnämnden ska förverkliga den nationella kulturpolitikens mål och de regionala utvecklingsmål som fastställts i Västerbottens läns regionala kulturplan. Utifrån den pågående utvecklingen inom kultursamverkansmodellen med utgångspunkt i utredningen Kultursamhället – utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun SOU 2023:58 avses kommunernas roll, ansvar och betydelse i modellen stärkas. Kommunerna bär upp stora delar av det offentligt finansierade kulturlivet men har i vissa avseenden begränsat inflytande. Utredningen Kultursamhället betonar att kommunernas betydelse behöver stärkas genom bland annat en strukturerad samverkan med den regionala och statliga nivån. Samtidigt varierar kommunernas förutsättningar, resurser och engagemang, vilket kräver att regionerna utvecklar sin kapacitet att hantera en mer mångfacetterad kommunal medverkan oavsett dess förutsättningar. För att modellen ska fungera långsiktigt och jämlikt måste regionerna ha förmåga att stödja olika typer av kommuner och skapa hållbara former för samverkan inom en alltmer komplex kulturpolitisk struktur. Behovet av stärkt trepartssamverkan underströks ytterligare under hösten 2025 när regeringen begärde ett förslag från Statens kulturråd kring detta. Statens kulturråds förslag ligger nu på departementet för beredning. Det innehåller som förväntad en stärkt samverkan kring kulturfrågorna.

Inom det regionala kulturuppdraget i Region Västerbotten bedrivs ett aktivt utvecklingsarbete för att stärka flernivåsamverkan mellan kommunal, regional och nationell nivå. Möten har genomförts där Kulturrådet deltagit i dialog med Kulturchefsnätverket i Västerbotten, med fokus på roller, ansvar och samspel i den gemensamma kulturpolitiska strukturen. Frågor om flernivåsamverkan inom kulturområdet har även lyfts i anslutning till primärkommunala delegationen. En stärkt samverkansstruktur kommer bli en viktig förutsättning för att möta de förändringar som föreslås inom kultursamverkansmodellen.

Den regionala kulturverksamhetens möjligheter att gå in som medfinansiär i samverkan med kommuner i länet och övriga parter bör stärkas och samordnas ytterligare för att stärka inte minst barn och ungas möjligheter till tillgång och utövande av kultur, bildning och demokratiskt samhällsengagemang i hela länet.

Planering för att stärka Västerbotten som ett kreativt län

Film i Västerbotten för dialog med kommuner om att tillsammans initiera en filmfond i Västerbotten för finansiering av långfilm och tv-drama. Västerbotten saknar till skillnad från exempelvis Norrbotten och Västernorrland en regional filmfond. Det medför att filmskapare från Västerbotten tvingas att förlägga produktioner utanför Västerbotten samt att filmers vars handling utspelar sig i Västerbotten spelas in i andra delar av Sverige. Filmbolag från Västerbotten har svårt att konkurrera med bolag från län med filmfond, samtidigt som filmskapare och filmarbetare tvingas att flytta till län med fler arbetstillfällen. Under 2025-2026 så har dialog i positiv anda förts med aktörer från filmbranschen samt kultur- och näringslivsförvaltningen på Umeå Kommun och Skellefteå kommun.

Regionen ska vidare i enlighet med den regionala kulturplanen bidra till att tillgängliggöra, synliggöra och stödja urfolket samernas och nationella minoriteters (judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar) kulturer inom befintliga och nya strukturer. Ett exempel är Biblioteksutveckling Västerbotten som de kommande åren vill stärka det samiska perspektivet inom kulturverksamheten.

Ett attraktivt och hållbart Västerbotten

Samverkan spelar en allt viktigare roll för att möta förändringar i en komplex omvärld. Gränser av olika slag – territoriella, organisatoriska, administrativa – behöver överbryggas genom samverkan. Fördjupad samverkan med länets kommuner och andra regionala eller mellankommunala sammanslutningar i Västerbottens län är viktigt för den kommande perioden i detta hänseende men även med andra regioner i och utanför Sverige. Samverkansformer behöver därmed utformas på ett sätt som passar olika förutsättningar och behov.

Den unika samverkansstruktur som Region Västerbotten och länets kommuner byggt upp tillsammans ska värnas och stärkas. Samverkan med länets kommuner behöver beakta de variationer i behov och förutsättningar som finns hos respektive kommun. Under 2026 aktualiseras överenskommelsen om samverkan där respektive part väntas fatta beslut om överenskommelsen innan sommaren. Under 2027 kommer gemensam verksamhetsplanering för samverkan mellan Region Västerbotten och länets kommuner möjliggöra för att fortsatt utveckla samverkansstrukturen för en långsiktigt hållbar regional utveckling.

Ett annat exempel på samverkan är att regionala utvecklingsnämnden ska förverkliga den nationella kulturpolitikens mål och de regionala utvecklingsmålen enligt kulturplanen, samt främja tillgången till kultur för alla invånare i länet genom samverkan, stöd till kulturverksamheter och hantering av statliga och regionala medel inom kultursamverkansmodellen. Ovan finns beskrivet om stärkt flernivåsamverkan inom kulturområdet.

Strategiska partnerskapet Övre Norrland

Hantering av förändringar i strukturfondspartnerskapet har inneburit att Region Västerbottens roll som regionalt utvecklingsansvarig har förändrats. Med anledning av ändringar i förordningen (2022:1379) om förvaltning av program för vissa EU-fonder från och med hösten 2025 så är nu arbetet med det Strategiska partnerskapet Övre Norrland (SPÖN) igång. I stället för bindande prioriteringar så är det nya partnerskapets roll att fånga upp regionala behov och bidra med input till utlysningar samt genomföra uppföljning av EU-programmen. Region Västerbotten, i rollen som regionalt utvecklingsansvarig aktör, tar nu inför varje partnerskapsmöte fram en regional behovsanalys som skickas till ledamöterna inför varje möte. Denna stäms av med kommunerna genom primärkommunala delegationen innan den överlämnas till partnerskapet.

Insatser för en långsiktigt hållbar regional kollektivtrafik som binder samman hela länet med omvärlden

Region Västerbottens arbete med utvecklingen av kollektivtrafiken sker med utgångspunkt i antaget regionalt trafikförsörjningsprogram för Västerbottens län 2025 – 2031. Programmets fem mål inom områdena ökad marknadsandel, minskad klimatpåverkan, utvecklad geografisk tillgång till kollektivtrafik, förbättrad tillgänglighet och en attraktiv kollektivtrafik skapar en tydlig väg framåt.

I programmet utpekas ett antal möjliga fokusområden inom vilka insatser skulle kunna skapa möjlighet till en utvecklad allmän kollektivtrafik och ökat kollektivt resande. Arbeta

inom fokusområdena behöver ske i samverkan mellan Region Västerbotten och länets kommuner.

Det osäkra omvärldsläget och utvecklingen för drivmedelspriserna skapar stor osäkerhet och betydande risker för kraftigt ökade trafik kostnader. Samtidigt så innebär den minskade finansieringen från staten till såväl regional buss-, tåg- och transfertrafik att finansieringsansvar förskjuts från statlig till regional nivå. Tillsammans med reducering av nattågstrafiken till övre Norrland samt att regional flygtrafik mellan Umeå och Östersund lyfts fram av Trafikverket som att den ej borde omfattas av allmän trafikplikt, så ses en minskad statligt ansvar för tillgängligheten i norra Sverige. Under 2026 inleds arbetet med upphandling av en stor del av den trafik som Region Västerbotten finansierar. Tilldelning sker under första halvåret 2027 och trafikstart är december 2029. Under 2027 inleds ytterligare två upphandlingsprocesser som avser trafikavtal med start 2030/2031. Dessa upphandlingsprocesser omfattar cirka 26 procent av den trafik som finansieras av Region Västerbotten.

Förändringar och osäkerhet kopplat till miljökrav för kollektivtrafiken skapar planeringsmässiga och finansiella utmaningar. Framtagen drivmedelsstrategi för kollektivtrafiken i Västerbotten skapar en grund för fortsatt arbete, men transitionen från fossila drivmedel kommer att kräva samverkan och samplanering mellan länets kommuner och Region Västerbotten för att nödvändiga resurser ska kunna finnas liksom en gemensam målbild och tidplan. I takt med den ökade elektrifieringen ökar behovet av att arbeta med frågor kopplade till depåer för kollektivtrafiken.

Utmaningarna med kompetensförsörjningen inom kollektivtrafiken kvarstår och kommer att kräva fortsatta insatser på såväl kort som lång sikt. Länstrafikens beviljade projekt kommer att skapa förutsättningar att arbeta med förutsättningarna för kompetensförsörjning i Västerbotten på kort sikt. Det av Region Västerbotten nybildade Branschråd Transport skapar en gemensam arena för att stärka transportbranschens attraktivitet, samverkan inom viktiga fokusområden såsom utbildning, karriärväxling och kompetensbehov.

Insatser inom digitalisering för att ta vara på nya möjligheter att utveckla innovativa lösningar

Digitalisering är idag en grundläggande förutsättning för samhällsutveckling, konkurrenskraft och välfärd. För Västerbotten innebär digitaliseringen stora möjligheter att möta framtida samhällsutmaningar, men också ökade krav på samordning, styrning, kompetens och säkerhet. Den snabba teknikutvecklingen, inte minst inom artificiell intelligens (AI), dataanalys och automatisering, skapar nya möjligheter att effektivisera processer, förbättra service och utveckla innovativa lösningar. Samtidigt förändras omvärlden snabbt genom geopolitisk osäkerhet, ökade cybersäkerhetshot samt nya lagar och regelverk inom datahantering och AI. Digitaliseringens utveckling måste därför ses i ett bredare sammanhang än tidigare där teknik, organisation, ledarskap, juridik, etik och säkerhet samverkar.

Nyttjandet och effekthemtagning av digitaliseringen möjligheter varierar dock stort mellan branscher och organisationer i Västerbotten. Mindre organisationer saknar exempelvis ofta kompetens, förmåga och resurser jämfört med större organisationer. Ledarskap, förändringsledning och beställarförmåga är viktiga komponenter för att driva digital transformation inom såväl offentlig som privat sektor.

Kommunernas samverkan inom digitaliseringsområdet leds och administreras i dag av Region Västerbotten genom ett strategiskt råd. En samverkan som kommer att behöva utvecklas för att möta framtida behov och krav. En utveckling där resiliens, säkerhet, informations- och datahantering samt Artificiell intelligens (AI) kommer att vara i fokus och

där samarbeten och delade tjänster över kommungränserna förmodligen kommer att vara en nödvändighet.

Ett hållbart lärande genom hela livet

För att stärka länets och Region Västerbottens framtida förutsättningar, är länets kompetensförsörjning viktig. Det måste finnas goda förutsättningar att utbilda och bilda sig genom hela livet, kunna ställa om som individ, företag, bransch och sektor för att flytta till, leva, stanna kvar och utvecklas i Västerbotten. Tillgång till utbildning och kompetensutveckling är en avgörande förutsättning för Västerbottens långsiktiga kompetensförsörjning. Länets geografi, med stora avstånd och varierande arbetsmarknadsförutsättningar ställer höga krav på flexibla, lokalt tillgängliga och samordnade lösningar för livslångt lärande. Därtill minskande barnkullar och utmanande kompetensförsörjningsbehov. Det ställer även höga krav på tillgång till aktörer som erbjuder studie- och yrkesvägledning som kan bidra till att individer kan orientera sig mellan utbildning och arbetsliv.

Region Västerbotten och kommunerna i Västerbotten samverkar sedan lång tid tillbaka inom utbildning från förskola till vuxenutbildning. Tillsammans skapas en beredskap för att möta nya reformer och utredningar inom skolväsendet. Det är viktigt för Västerbottens län att behålla den organisationsstruktur som finns inom utbildningsområdet i Västerbotten med nätverk och mötesplatser för förvaltningschefer och utbildningspolitiker för att hålla en hög kapacitet för både omställning och ny kunskap inom utbildningsområdet och för att främja ett livslångt lärande i länet inom alla nivåer.

Mediacenter vid Region Västerbotten fortsätter att driva arbetet med att utveckla fjärrundervisningen i Västerbotten. Detta för att Västerbottens elever skall få en likvärdig utbildning av god kvalitet oavsett var de bor. Arbetet med att utveckla fjärrundervisningen tillsammans med kommunerna i Västerbotten sedan 2016 har lett till en höjd kapacitet i länet när det kommer till möjligheterna att vara flexibla och snabbt kunna ställa om vid behov när förutsättningar ändras vid exempelvis etableringar, varsel och likande. Fjärrundervisningen är ett viktigt verktyg för att skapa utbildningsmöjligheter även för de som inte kan ta sig till ett universitetscampus av olika skäl. Det är också en viktig faktor när det kommer till livslångt lärande. Mediacenter arbetar också brett i länet med AI inom utbildningsområdet. På kort sikt är Mediacenters strävan att medvetandegöra och höja kunskapsnivån inom AI för skolans personal i Västerbottens län. I det långa perspektivet kommer Mediacenter arbeta för att utveckla strategier och metodik för användningen av AI i undervisningen.

Under våren 2025 gjordes en uppstart av Kompetensråd Västerbotten som är ett strategiskt initiativ för att stärka regionens konkurrenskraft genom att förbättra matchningen mellan utbildningsutbud och arbetsmarknadens behov inom gymnasial utbildning. Det är en plattform för dialog mellan skolhuvudmän, branscher och näringsliv. Syftet är att förbättra matchningen mellan utbildningsutbud och arbetsmarknadens behov i Västerbotten, ett gemensamt arbete för en bättre kompetensförsörjning i länet. Genom Kompetensråd Västerbotten finns en gemensam plattform där trendskrivningar kan utmanas, där parterna kan bli starkare tillsammans i påverkansarbetet, samt gemensamt identifiera trender, insatser och eventuella åtgärder. Kopplat till Kompetensrådet har även branschråd bildats. Branschrådets syfte är att samla representanter från näringsliv, utbildningsanordnare och andra aktörer inom en specifik bransch för att gemensamt identifiera kompetensbehov, stärka samverkan och öka attraktionskraften för utbildningar. De fungerar som rådgivande forum till det övergripande kompetensrådet och bidrar till att skapa relevanta och långsiktiga lösningar för kompetensförsörjningen inom respektive sektor. På kort sikt riktas insatser till att kvalitetssäkra en struktur i detta arbete och på lång sikt behöver Kompetensråd Västerbotten både vad det gäller bredden på utbildningsnivåer samt antalet branschråd.

Stärkt regional kapacitet för långsiktig kompetensförsörjning

Region Västerbottens roll inom kompetensförsörjning är att leda, samordna och stärka den regionala kapaciteten för långsiktig kompetensförsörjning. Region Västerbotten ansvarar för att skapa gemensamma strukturer, arenor och arbetssätt där kommuner, myndigheter, utbildningsaktörer, näringsliv och civilsamhälle tillsammans kan möta arbetsmarknadens nuvarande och framtida behov. Region Västerbotten har ett ansvar att möjliggöra samverkan, bidra med analyser och lägesbilder, stödja strategisk kompetensplanering samt öka systemets förmåga till omställning, inkludering och kompetensattraktion – lokalt, regionalt, nationellt och internationellt. Utgångspunkten för utvecklingsinsatser är Region Västerbottens Agenda för kompetensförsörjning där tre utvecklingsområden pekas ut. Det handlar om ett sammanhållet kompetensförsörjningsarbete där aktörer arbetar gemensamt för att hantera både kända och nya utmaningar, om livslångt lärande och en befolkning som är rustad för ett arbetsliv i förändring samt om det goda arbetsgivarskapet och kapacitet för kompetensattraktion, kompetensutveckling och kompetensbevarande – lokalt, nationellt och internationellt.

Västerbotten befinner sig i en period av omfattande omställning på arbetsmarknaden. Efter flera år av stark efterfrågan på arbetskraft har förutsättningarna förändrats, samtidigt som kompetensbehoven fortsatt är mycket stora. Utmaningarna är breda och strukturella och berör såväl det privata näringslivet som välfärdens verksamheter inom skola, vård och omsorg. Dessa behov förstärks ytterligare av länets demografiska utveckling, där stora pensionsavgångar sammanfaller med minskande ålderskullar i arbetsför ålder under det kommande decenniet. Sammantaget innebär detta att konkurrensen om kompetens ökar. Förmågan att behålla och utveckla den kompetens som redan finns i länet blir därmed minst lika viktig som förmågan att attrahera och rekrytera ny arbetskraft. Kompetensförsörjningen behöver i ökad utsträckning fokusera på arbetsmiljö, ledarskap, kompetensutveckling, intern rörlighet, omställning och hållbara arbetsvillkor. I detta ingår även ett ansvar för att ta tillvara den potential som finns hos personer som idag står utanför eller långt ifrån arbetsmarknaden. Alla behövs.

Internationell rekrytering utgör en viktig del av Västerbottens långsiktiga kompetensförsörjning, men möter tydliga strukturella hinder. Här finns behov av riktade stödinsatser som underlättar matchning, språkutveckling och interkulturell kompetensutveckling hos arbetsgivare. För att stärka möjligheterna att attrahera och behålla både nationell och internationell kompetens krävs en starkt mottagarkapacitet i länet. Ett breddat rekryteringserbjudande som inkluderar språkstöd, lösningar för medföljande familj, introduktion i samhället och social inkludering är avgörande för att fler ska välja att stanna och etablera sig i Västerbotten över tid.

För att stärka Västerbottens beredskap att hantera större varsel och omställningar i näringslivet används en regional handlingsplan för snabb och samordnad mobilisering. Handlingsplanen syftar till att tidigt skapa en gemensam lägesbild, samordna berörda aktörer och möjliggöra tidiga insatser i berörda kommuner. Genom etablerade samverkansstrukturer mellan kommuner, myndigheter, utbildningsaktörer och näringsliv stärks regionens omställningsförmåga och kapacitet att matcha kompetens mot nya arbetsmarknadsbehov. Region Västerbotten har en central roll i att samordna arbetet och bidra till lärande och långsiktig beredskap inför framtida strukturella förändringar. Som för många andra sakområden, så samspelar regional kompetensförsörjning med andra strategiskt viktiga insatser för en hållbar regional utveckling. Ett exempel är Norrbottenabanan, som medför både kortsiktiga kompetensbehov kopplade till bygg- och anläggningsfasen och långsiktiga effekter för rekrytering, etablering och matchning på arbetsmarknaden. För att dessa förändringar ska bidra till en hållbar utveckling i hela

Västerbotten krävs tidig, samordnad och platsanpassad planering mellan kommuner, näringsliv och utbildningsaktörer. Region Västerbotten har här en central roll i att analysera konsekvenser, samordna aktörer och bidra till att kustens utveckling och inlandets förutsättningar ses som ömsesidigt beroende delar av ett sammanhållet län.

Det börjar med ett besök

Västerbottens framtid kan stärkas genom att utveckla bilden av norra Sverige i omvärlden och vad Västerbotten kan erbjuda i synnerhet. Därför är fortsatta insatser som synliggör Västerbotten som en plats att besöka, leva och utvecklas på som attraherar både besökare, nuvarande och nya invånare, samt etableringar och investeringar viktiga. Regional turism har sedan ett par år tillbaka påbörjat en utveckling där fokus ligger på att bidra mer till regionens utveckling och till bilden av Västerbotten utifrån den gemensamma kraftsamlingen för besöksnäringens aktörer. Fokus riktas mot att utveckla hållbar turism, dels på att kommunicera det till omvärlden. Detta kan stärka både stolthet hos Västerbottens aktörer och även bidra till att locka människor till Västerbotten. På kort sikt arbetar Region Västerbotten tillsammans med övriga regioner i Regionala nätverket för besöksnäring och turism, när det gäller två områden framför allt, hållbar besöksnäring och innovation. Detta kommer att resultera i nationella agendor för hållbar besöksnäring och innovation, vilket har stor betydelse även för utvecklingen i Västerbotten inom samma områden. I detta nätverk drivs även frågan kring en nationell strategi för hållbar besöksnäring, idag finns en nordisk strategi och EU:s strategiska riktlinjer för en hållbar och konkurrenskraftig turism kom den 28 maj 2026, men i Sverige finns ännu ingen strategi.

På lång sikt behöver verksamheten ännu mer ta hänsyn till ett troligt ökat intresse från omvärlden när det gäller besöksmål i Norden. Klimatförändringar och oroligheter i omvärlden är sådana faktorer som påverkar resmönster och redan nu besöker fler människor från södra Europa nordiska länder till exempel. Detta medför att norra Sverige behöver vara rustade för att hantera större mängder besökare, vilket kan medföra störningar och slitage på naturen, lokalbefolkningen, lokal kultur, tillgången till besöksmål, leder och annan mark bland annat.

Platser som utvecklas för besökare ger också värde till boende, inflyttare och investerare. Resenärer vill i allt högre utsträckning ha turism som skyddar det speciella, som ger tillbaka till samhällen och bidrar till en mer ansvarsfull framtid. Nya direktiv från EU visar samma tendenser, fler och tydligare bevis krävs av destinationer och aktörer och för att hållbarhetspåståenden ska vara trovärdiga måste de vara mer än löften – de måste bevisas, mätas och rapporteras transparent. Ett prioriterat område är därför att ta fram verktyg och metoder för en ökad mätbarhet och transparens.

Insatser för att påverka Västerbottens förutsättningar för hållbar utveckling och tillväxt

För att uppnå fullmaktiges mål behöver nämnden arbeta aktivt med påverkansfrågor inom samtliga områden som faller inom det regionala utvecklingsuppdraget. Det är angeläget för alla medarbetare för att kunna verka för nämndens uppdrag och driva utveckling. Viktiga delar i detta arbete bedrivs genom de mötesplatser som arrangeras varje år där Region Västerbotten samlar aktörer och intressenter. Inflytande i ett tidigt skede i internationella och nationella beslutsprocesser är av stor vikt för att kunna ta tillvara regionala och lokala intressen – nationellt och internationellt, men även regionalt och lokalt. Regionala utvecklingsnämnden och dess förvaltning verkar i en mängd olika nätverk, samverkansstrukturer och andra sammanslutningar som är värdefulla i påverkansarbetet.

Utöver de mötesplatser som regionala utvecklingsnämnden samordnar och koordinerar utgör även kontoren i Bryssel och Stockholm viktiga plattformar. Här krokas Region Västerbotten arm med hela norra Sverige för att både spetsa och bredda påverkansarbetet.

Nätverken via detta arbete blir allt fler och når tidigare och djupare in i beslutsprocesserna som har betydelse för Västerbottens tillväxt och attraktionskraft. Västerbotten ska fysiskt finnas på plats där samtalen och underlagen tas fram innan beslut fattas. Såväl inom EU som nationellt, regionalt och lokalt.

Insatser för omställning av Västerbottens energisystem

Västerbottens energisystem, likt världens energisystem, behöver ställas om till en hållbar och förnybar produktion, distribution och användning. Region Västerbotten har i detta arbete en viktig roll som aktiv och samordnande part, och agerar utifrån den regionala energiagendan med tre strategiska områden i fokus. Dessa områden är smart användning av energi; stabil distribution av energi; hållbar produktion med hänsyn till natur och människor.

Samhällsutveckling, omställning och tillväxt förutsätter en trygg och pålitlig energiförsörjning. Omvärldsfaktorer som geopolitisk oro, förändrad nationell och EU-politik samt ökad polarisering kring utbyggnad av energiproduktion och energidistribution påverkar försörjningsförmågan och ställer ökade krav på ett robust och resilient energisystem som kan upprätthålla viktiga samhällsfunktioner och ett konkurrenskraftigt näringsliv.

Samverkan kring länets energifrågor sker redan i hög grad genom samverkansplattformen FREIA, under Region Västerbottens och Länsstyrelsen Västerbottens ledning. Det möjliggör att tillsammans hitta vägar framåt där dagens problem kan lösas utan att tappa helheten och riktningen mot ett robust och hållbart system, och att bibehålla Västerbottens ställning som föregångare i energiomställningen.

För att Västerbotten ska kunna fortsätta utvecklas som ett robust och hållbart samhälle från fjäll till kust behöver energiområdet stärkas på både kort och lång sikt. På kort sikt handlar det om att utveckla energiplaneringen, hantera kapacitets- och anslutningsfrågor samt stärka arbetets organisering, där en stor del idag bedrivs i projektform vilket innebär sårbarhet och begränsad långsiktighet. På längre sikt finns behov av att stärka den strategiska kapaciteten inom området.

Stöd till riktade insatser för länets utveckling

Ett fortsatt oroligt och oförutsägbart omvärldsläge med krig i Europa och Mellanöstern, tullar och ett svajigt konjunkturläge kan påverka företagens investeringsvilja men också öka behovet av företagsstöd framåt. Utifrån detta är det viktigt att erbjuda aktuella och behovsorienterade företagsstödserbjudanden för att snabbt kunna stötta upp företag där så krävs. Även fortsättningsvis krävs ett fokus på att stötta företag i Västerbottens inland och stöd till kvinnors företagande. Genom fortsatta ramprojekt inom företagsstöd med medel från ERUF ges möjlighet att fortsätta ha ett generöst förhållningssätt till stöd samt riktade insatser där så krävs för länets utveckling.

Avseende kommersiell service fortsätter projektet Stärk kapacitet för kommersiell service i Västerbotten till och med hösten 2027, efter erbjudande om förlängning från Tillväxtverket. Detta ger möjlighet Region Västerbotten att arbeta mer strategiskt och stöttande mot kommuner och handlare inom länet. Landsbygdsgruppen inom regionala utvecklingsförvaltningen med medlemmar över verksamhetsgränserna, fortsätter att arbeta vilket även är en styrka utifrån arbetet med kommersiell service, samarbete med Leaderområdena samt kännedom om regionala projektmedel.

Andra insatser för att stärka Västerbottens näringsliv

Region Västerbotten har en viktig roll i att stärka förutsättningarna för företagens omställning och den långsiktiga utvecklingen. Utvecklingen kopplat till större industrietableringar och omställningar har tydliggjort både potentialen i den gröna omställningen och sårbarheter i näringslivsstrukturen. Samtidigt finns geografiska skillnader inom länet, där inland och landsbygder har andra förutsättningar än kustkommunerna som påverkar möjligheterna till tillväxt, etableringar och kompetensförsörjning.

Ökade kostnader för energi, transporter och insatsvaror påverkar företag i hela länet, och särskilt i landsbygder där avstånd och strukturförhållanden spelar större roll. Samtidigt växer behovet av omställning inom transportsektorn, resurseffektivitet och cirkulära flöden. Även kommunernas kapacitet att arbeta med platsbunden utveckling är en viktig förutsättning, särskilt i mindre kommuner där förmågan att hantera både grunduppdrag och utvecklingsfrågor är ansträngd. Näringslivsutvecklingen sker i nära samverkan med kommuner, myndigheter och andra aktörer. Befintliga strukturer, som exempelvis samverkan med länets kommuner och deltagande i nationella initiativ är en viktig grund för att stärka företagens utvecklingsförutsättningar. Detta innebär ett behov av fortsatt utveckling av samordning och gemensamma arbetssätt för att möta ökade krav på omställningsförmåga. Arbetet med att hantera större omställningar och varsel har också utvecklats de senaste åren, vilket bidrar till ökad regional beredskap.

På kort sikt finns behov av att stärka stödet till företagens omställning genom exempelvis insatser kopplade till investeringar, kompetensförsörjning, etableringar och export. Effekterna av konjunkturläget och större strukturförändringar behöver hanteras. På längre sikt handlar det om att stärka näringslivets utvecklingsförutsättningar i hela länet med ökad diversifiering, stärkt kapacitet i landsbygder och ett mer sammanhållet arbete för hållbar tillväxt och konkurrenskraft.

Omfattande behov att stärka länets infrastruktur inför framtiden

Fortsatta industriinvesteringar som driver på den gröna samhällsomställningen i norra Sverige medför omfattande behov av förstärkt infrastruktur i Västerbotten och angränsande regioner. Samtidigt riskerar kapacitetsbrister i infrastrukturen att hämma utvecklingen och försvåra hanteringen av gods från väg till järnväg och sjöfart. Även andra kapacitetsbrister som underhåll av vägnät behöver åtgärdas för att säkerställa ett sammanhållet län där det finns goda förutsättningar bo, arbeta och driva verksamhet. Likaså lyfts samordning mellan trafikslag som en betydande faktor. Utöver detta har det säkerhetspolitiska läget i omvärlden medfört en ökad strategisk betydelse för det öst-västliga E12-stråket mellan Vasa, Umeå och Mo i Rana. En utvecklad infrastruktur som stödjer ökad robusthet i försörjningskedjor och säkerställande av beredskap och militär mobilitet har därför blivit en central fråga för samverkan mellan de nordliga länderna. Det gränsöverskridande samarbetet har stärkts genom ett gemensamt positionspapper som undertecknades 2025 av aktörer i Norge, Sverige och Finland, med målet att utveckla hela stråket från Vasa till Mo i Rana. Mot denna bakgrund finns också goda möjligheter att nyttja EU:s finansieringsinstrument, inte minst Connecting Europe Facility (CEF), för att medfinansiera strategiska investeringar i det gränsöverskridande stråket. Även betydelsen av andra stråk lyfts fram av länets kommuner, ett exempel är inlandsbanan i nord-sydlig riktning. En annan viktig fråga för att stärka länets infrastruktur inför framtiden är kopplad till laddinfrastruktur. För att möjliggöra omställning från fossila drivmedel, men även stärka resiliens och minskad sårbarhet utifrån de lärdomar det senaste kriget inneburit sett till ett stort beroende av fossila bränslen.

Samtidigt tas viktiga steg i den nationella infrastrukturen. Regeringen beslutade våren 2025 om byggstart för samtliga sträckor av Norrbottenbanan mellan Umeå och Skellefteå, och i den nationella infrastrukturplanen 2026 avsattes även medel för sträckan Skellefteå–Luleå. Norrbottenbanan är en avgörande pusselbit för att möta framtidens transportbehov och

möjliggöra både effektiva godstransporter och ökad persontrafik. Region Västerbotten behöver fortsätta bedriva ett aktivt påverkansarbete på EU-nivå genom bland annat EFNS (Europaforum Norra Sverige) samt genom ett aktivt deltagande i de gränsöverskridande nätverken CPMR (Conference of Peripheral Maritime Regions of Europe), Kvarkenrådet och Scandria Alliance. Samtliga dessa samarbeten är av stor betydelse för utvecklingen av länets transportsystem.

Just nu pågår förhandlingarna inför nästa programperiod för CEF (Connecting Europe Facility), där sträckan Umeå–Luleå–Oulu nu pekats ut som ett Project of Common Interest (PCI). Tillsammans med EU:s ökade fokus på gränsöverskridande infrastruktur stärker detta Västerbottens möjligheter att ta del av CEF-medel för infrastruktursatsningar under perioden 2028–2034.

Inrikesflygets betydelse för norra Sverige är fortsatt stor, främst på grund av de långa geografiska avstånden och den glesa befolkningen. Flyget möjliggör snabba och tillförlitliga resor för arbete, utbildning, myndighetsutövning och sjukvård, särskilt där andra transportalternativ är begränsade eller tidskrävande. För det regionala näringslivet är goda flygförbindelser en förutsättning för kompetensförsörjning, affärsresor och etableringar. Utan fungerande inrikesflyg med en tillgänglighet till Stockholm som möjliggör över dagen resor riskerar regionens utvecklingsmöjligheter att hämmas. Detta gör flyget till en mycket viktig pusselbit i den samhällsbärande infrastrukturen.

Regional strategisk planering får en framträdande roll

Med regional strategisk planering avses planering, analys och viljeinriktningar som synliggör territoriella samband och ger underlag för strategiska prioriteringar. Region Västerbotten har genomfört en pilotstudie som identifierat behov, möjliga roller och utvecklingsinriktningar för regional strategisk planering. Ett samarbete mellan de nordligaste regionerna har också påbörjats, med fokus på gemensam analyskapacitet, regional strategisk planering och stärkt regional GIS-kompetens. Den regionala utvecklingsförvaltningen har dessutom fått i uppdrag av regionala utvecklingsnämnden att ta fram en agenda för regional fysisk planering i Västerbotten, som ska tydliggöra inriktning, prioriteringar och samverkansformer. Sammantaget innebär detta att regional fysisk planering blir ett allt tydligare strategiskt arbetsområde som kräver långsiktig kapacitetsuppbyggnad.

Medvetenheten har ökat kring hur det fysiska rummet och de gestaltade livsmiljöerna påverkar livsvillkor, hälsa och attraktivitet. Samtidigt är kunskapsutvecklingen ojämnt fördelad, med större fokus på tätorter än på glest bebyggda miljöer. För Västerbotten innebär detta ett behov av att utveckla arbetet med attraktiva, hållbara och gestaltade livsmiljöer i hela länet, inklusive landsbygder.

Landsbygderna har fått en allt tydligare roll i frågor om samhällets robusthet och den gröna omställningen, inte minst genom att många av de naturresurser som omställningen bygger på finns där så som skog, mineraler, vind och vatten. Ett ökat nyttjande av dessa resurser riskerar ge upphov till målkonflikter och utmaningar kopplade till lokal nytta, delaktighet och legitimitet. Kopplingen mellan landsbygdsutveckling, beredskap, samhällsplanering och regional utveckling blir därmed allt viktigare att hantera samlat för Region Västerbotten. Förändringar på nationell nivå kan påverka hur dessa frågor organiseras framöver.

Region Västerbotten i en internationell kontext

Utvecklingen inom EU präglas av ett ökat fokus på konkurrenskraft, säkerhet och minskade beroenden. Samtidigt som förutsättningarna för regionalt utvecklingsarbete och finansiering är under förändring. Detta innebär att Region Västerbotten behöver positionera sig strategiskt i relevanta samarbeten för att tillvarata möjligheter och hantera förändrade villkor.

Smart specialisering är fortsatt en central utgångspunkt för regional utveckling. Region Västerbotten har en stark position inom området genom deltagande i initiativ som Regional Innovation Valleys och Partnership for Innovation, där samarbeten med europeiska regioner bidrar till kunskapsutbyte och gemensam utveckling inom prioriterade styrkeområden. Detta utgör en viktig styrka att bygga vidare på i ett mer konkurrenspräglat europeiskt landskap och behöver kunna prioriteras.

Fokus ligger på riktat interregionalt samarbete kopplat till styrkeområden. Detta ställer också krav på tydlig samordning och koppling till regionala prioriteringar och övriga sakområden. På kort sikt finns behov av att vidareutveckla befintliga samarbeten, stärka nyttiggörandet för regionala aktörer samt säkerställa att Västerbottens aktörer kan ta tillvara möjligheter inom relevanta europeiska initiativ, i en kontext där konkurrensen om resurser och uppmärksamhet ökar. På längre sikt handlar det om att upprätthålla och vidareutveckla en strategisk närvaro i samarbeten som stärker regionens utveckling inom smart specialisering, samt att säkerställa långsiktiga förutsättningar för kunskapsuppbbyggnad, innovation och internationell positionering.

Goda arbetsplatser och attraktiva arbetsgivare

Det regionala utvecklingsuppdraget präglas av samverkan och samarbete. Det finns goda förutsättningar att fortsatt utveckla samarbeten inom förvaltningens verksamhetsgränser, över nämnders förvaltningsgränser inom Region Västerbotten, likväl som med externa aktörer. Inför det kommande planeringsåret är det av stor vikt att prioriteringar det kommande året förhåller sig till att det råder en viss förändringströtthet efter utmanande år av pandemi, effektiviseringsuppdrag och organisationsförändringar som haft stor påverkan på nämndens verksamheter. Många av de samverkansparter som Region Västerbotten i egenskap av regionalt utvecklingsansvarig möter har också förändrade möjligheter, vilket kan medföra både förhoppningar och förväntningar om att Region Västerbotten ska kunna avlasta samt tillföra resurser.

Under 2027 ska regionala utvecklingsnämnden genom fortsatta insatser verka för att förvaltningen har en god arbetsmiljö, samt en ledning och styrning som bygger på tillit, delaktighet och respekt mellan arbetsgivare och medarbetare. Under kommande period prioriteras insatser som stärker arbetsmiljö och som syftar till att behålla och utveckla medarbetare genom att tillvarata medarbetares kompetens samt säkerställa delaktighet och inflytande.

En hållbar miljö- och klimatregion

Regionala utvecklingsnämndens bidrag till fullmäktiges mål om en hållbar miljö- och klimatregion utgörs framför allt av hur de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030 tagits tillvara genom den regionala utvecklingsstrategin för Västerbottens län. Hållbarhetsdimensionerna (den ekologiska, den sociala och den ekonomiska) står i fokus i den regionala utvecklingsstrategin, regionala utvecklingsinsatser ska genomsyras av dessa hållbarhetsdimensioner. Representanter från regionala utvecklingsförvaltningen har deltagit aktivt i en regionövergripande arbetsgrupp för fullmäktigeuppdraget om hållbarhet på nämndens uppdrag, i syfte att bidra till det regiongemensamma arbetet. Många insatser inom regionala utvecklingsnämndens ansvarsområden bidrar till målen i Agenda 2030 kring hållbarhet. Exempelvis bidrar insatser för att främja kollektivtrafik, förnybar energi och digital konnektivitet till att minska klimatutsläpp. Arbetet inom innovation och näringslivsutveckling liksom hållbara livsmiljöer är andra exempel på aktiviteter som långsiktigt bidrar till omställning.

Stärkt forskning, utbildning och innovation

Forskning och innovation är en central drivkraft för att möta samhällsutmaningar, stärka konkurrenskraften och möjliggöra en hållbar omställning. I en tid präglad av geopolitisk osäkerhet, snabba teknologiska genombrott och ökade krav på hållbarhet blir innovationsförmåga alltmer avgörande. Inte bara för företag utan även för offentlig sektor och civilsamhälle. Västerbotten har som region goda förutsättningar att ta en stark position i denna utveckling, men står samtidigt inför flera strukturella och strategiska utmaningar som behöver hanteras för att frigöra hela länets innovationspotential.

Aktörer i Västerbottens regionala innovationsekosystem kommer på olika sätt att påverkas av de globala samhällsutmaningar som driver utvecklingen mot stora omställningar. Den samlade förmågan och kapaciteten till innovation kommer att vara avgörande om Västerbotten ska lyckas vara en nytänkande och smart region. Regional innovationsledning har där en nyckelroll.

Under de senaste åren har också begreppet dubbel användning (dual usage) inom innovationsområdet aktualiserats genom det svenska medlemskapet NATO. Svenska aktörer har fått tillgång till Natos egna innovationsprogram Diana och det har tillsammans med dubbelanvändning påskyndat samarbeten mellan universitet, företag och offentlig sektor inom framför allt så kallade djupa innovationer som är komplexa, använder AI och stärker samhället i så väl fredstid som krigstid. Denna dynamik i innovationslandskapet i kombination med Västerbottens geografi med stor tillgång till vatten, skog och lufter kan utveckla och stärka Västerbottens ställning i utveckling av innovationer som kräver trygga skyddade miljöer och skapa fördelar på lång sikt. Länet rymmer väletablerade styrkeområden såsom skoglig bioekonomi, gruva och mineral, hållbara energisystem, tillverkningsindustri, besöksnäring, livsmedel, kulturella och kreativa branscher, life science samt digitalisering. Kombinationen av världsledande forskning vid universitet och forskningsinstitut, aktiva utvecklingsmiljöer samt drivna företag och offentliga verksamheter skapar tillsammans med en väl utvecklad social innovationsförmåga goda förutsättningar för framtida innovationer.

Region Västerbottens ökade förmåga och kapacitet till regional innovationsledning har under de senaste åren utvecklats för att bättre möta framtida utmaningar och möjligheter. För att framgångsrikt bedriva ett övergripande långsiktigt arbete krävs riktade projektinsatser som steg på vägen. I ett glest befolkat län kommer också en fortsatt utveckling av social innovation vara avgörande för att lyckas.

Region Västerbotten deltar genom internationella och nationella satsningar och initiativ, samt bidrar till att stärka länet och dess aktörer samt kommuners kunskaper och förmågor att aktivt arbeta med innovationsledning. Stödresurser och miljöer för innovation finns idag lokaliserade till de kustnära städerna, ofta i anslutning till de universitet som är verksamma i länet eller till olika främjarorganisationer. Region Västerbotten driver därför projektet Västerbotten Regional Innovation & Science Park (VRISP) för att skapa en regional innovationsplattform som ska möjliggöra att företag och organisationer i hela Västerbotten får bättre tillgång till stöd, resurser och miljöer för innovation och därigenom kan stärka sin konkurrens- och attraktionskraft.

Hållbar turism genom ökad innovation

Turismen i världen förväntas att fortsätta öka kraftigt och bli en allt viktigare del av även Sveriges ekonomi. Växande turism innebär många möjligheter och kan bidra till hållbar

platsutveckling och ökad attraktion för alla som lever, verkar, bor på och besöker en plats, men det kan också leda till utmaningar för lokalsamhället.

För att till fullo ta vara på turismens potential att bidra till välmående och hållbara samhällen behövs ökat samarbete, ny kunskap, nya arbetssätt och ofta helt nya lösningar. Ökad innovation är avgörande för både samhällsutveckling och konkurrenskraft inom turismen. Begreppet innovation handlar om att omvandla idéer till hållbara produkter, tjänster och processer, något som kan växlas upp i Västerbotten. I Västerbotten bidrar regional turism till ett innovativt grepp som bidrar även på nationell nivå. Hållbar turism bidrar till samhällsutveckling genom att både skapa lokalt värde och adressera globala utmaningar. Genom samarbete och systematisk innovation implementeras lösningar som stärker lokalsamhällen, bidrar till hållbarhet och gör Västerbotten och Sverige ännu mer attraktivt och konkurrenskraftigt.

Nämndens inriktning för kompetensförsörjning

Regionala utvecklingsnämnden har ett dubbelt uppdrag vad gäller kompetensförsörjning. Dels uppdraget att som arbetsgivare och anställande myndighet kompetensförsörja den förvaltning som ska tillvarata nämndens uppdrag, dels det regionala kompetensförsörjningsuppdraget som möter upp Västerbottens läns samlade behov av kompetensförsörjning.

Som arbetsgivare och anställande myndighet, så har regionala utvecklingsnämnden under tidigare planperiod prioriterat ett tillitsfullt förhållningssätt för ledning och styrning mellan arbetsgivare och medarbetare som bygger på delaktighet, förtroende och respekt. Fortsatta insatser inom detta område är av största vikt för att stärka Region Västerbottens attraktivitet som arbetsgivare, inte minst för att möta de konsekvenser som de senaste årens fullmäktigeuppdrag om besparingar inneburit, och den oro som följer av signaler om ytterligare besparingar i den föreslagna budgetramen i planeringsförutsättningar 2027. I detta sammanhang utgör de besparingar som behövt genomföras och dess konsekvenser en verksamhetsrisk. Inte minst genom en risk för ökad personalomsättning. Särskilda insatser för att stärka chefers förutsättningar, ledarskap och medarbetarskap genom exempelvis självledarskap blir viktiga. Förmågan att leda sig själv som medarbetare blir allt viktigare.

Regionala utvecklingsnämnden står inför ett ökat behov av att säkra långsiktig kompetensförsörjning. Uppdragets komplexitet och bredd ställer krav på både specialistkompetens och förmåga att arbeta tvärssektoriellt. Samtidigt finns strukturella utmaningar kopplade till kommande pensionsavgångar samt tidigare och pågående anställningsstopp. I kombination med undantag vid projektfinansiering innebär det att kompetens i ännu högre grad riskerar att tappas när tidsbegränsade anställningar avslutas. På kortare sikt finns behov av att säkerställa tillgång till rätt kompetens, att skapa utrymme för en kontinuerlig kompetensutveckling för att möta de krav som ställs på regional utveckling i framtiden, att hantera effekter av personalomsättning samt att skapa förutsättningar för kunskapsöverföring. På längre sikt handlar det om att stärka attraktivitet som arbetsgivare samt att utveckla mer långsiktiga och stabila strukturer för kompetensförsörjning som möjliggör för kontinuitet i uppdraget.

Vad gäller nämndens uppdrag att möta länets samlade behov inom ramen av regional kompetensförsörjning så är det främst genom regionala utvecklingsinsatser som kompetensförsörjningsutmaningen kan mötas. Genom insatser för att matcha kompetens, stötta huvudmän som har det formella ansvaret för utbildning och fortbildning, stödja flexibla utbildningsvägar samt genom att samverka med andra offentliga aktörer. Men framför allt utifrån att bidra till ett attraktivt och hållbart län där människor vill leva och bo. Genom att stödja samhällsstrukturer som skapar attraktiva livsmiljöer och genom att attrahera besökare till länet och synliggöra Västerbotten som platsen för ett gott liv, kan regionen växa ytterligare och locka människor som vill stanna i Västerbotten.

Ett annat exempel på hur regional utveckling bidrar till att stärka kompetensförsörjningen i regionen är genom den regionala kulturverksamheten som samverkanspart. Genom att hantera Region Västerbottens finansiering av studieförbund och de rörelsedrivna folkhögskolorna i länet samt en rad organisationer som engagerar barn och ungas samhällsengagemang. Sammantaget bidrar detta till regionens kompetensförsörjning genom att människor ges möjlighet att utveckla sin kompetens men också möjligheten att delta och utveckla sitt kreativa skapande och/eller sitt samhällsengagemang.

Genom att utveckla avtalssamverkan och överenskommelsen för samverkan inom regional utveckling kan det finnas möjligheter för kommunerna och Region Västerbotten att nyttja varandras kompetenser inom verksamhetsområdena som innefattas i överenskommelsen. Detta ger en möjlighet att lösa kompetensbrist inom vissa verksamhetsområden och gemensamt höja kompetensen för hela Västerbotten.

Det regionala utvecklingsuppdragets möjligheter att stödja ett hållbart lärande genom hela livet bedöms kunna stärkas upp ytterligare genom regionfullmäktiges beslut att sammanföra folkhögskolestyrelsens verksamheter med regionala utvecklingsnämndens verksamheter från och med den 1 januari 2027.

Nämndens plan för hållbar ekonomi och prioriteringar av resurser

Region Västerbotten behöver som organisation avsätta större del av de resurser som finns att tillgå för organisationen som helhet till grunduppdraget regional utveckling. I jämförelse med andra regioner i Sverige, så har Region Västerbotten historiskt avsatt förhållandevis lite egna resurser till regional utveckling. De senaste uppgifterna från SKR/Kolada visar att Region Västerbotten lägger endast 4,1 procent av organisationens nettokostnader på regional utveckling jämfört med 9,8 procent i riket. I jämförelse med övriga regioner (Region Gotland undantagen till följd av att särskild ställning som region/kommun), så placerar sig Region Västerbotten näst sist. Även om jämförelser är svåra till följd av att regionerna organiserar sig olika, så signalerar detta ändå något. Per invånare, så satsade Region Västerbotten 1 670 kronor per invånare på regional utveckling, att jämföras med riket i snitt på 4 046 kronor per invånare. Dessa egna resurser har kunnat växlas upp genom externa finansieringskällor, denna möjlighet begränsas sannolikt kraftigt framöver vilket kommer att påverka utvecklingskraften. Då befolkningsutveckling och grunder för skatteintäkt direkt påverkar Region Västerbottens möjligheter att finansiera samtliga av sina grunduppdrag, är detta en utmanande ekvation. I det upprättade tjänstepersonunderlaget Planeringsförutsättningar 2027 återfinns förslag på nämndramar. Förslaget innebär en minskning av regionala utvecklingsnämndens budgetram med sju miljoner efter uppräknings.

Allt annat lika, så kan skatteintäkter som finansieringsbas för Region Västerbottens verksamheter endast ökas genom att länets tillväxt ökar. Region Västerbotten har inte råd att minska de resurser som riktas mot regional utveckling. Om något, skulle ytterligare resurser behöva tillföras, för att förändra Region Västerbottens ekonomi långsiktigt i en positiv riktning. I Planeringsförutsättningar 2027 lyfts den negativa inverkan som minskad befolkning i länet ger upphov till i form av bland annat minskade skatteintäkter till Region Västerbotten med flera att finansiera välfärdsuppdragen. Det motsatta förhållandet gäller också. Givet en ökande befolkning, fler etableringar, fler medföljande, medför detta även fler möjligheter till en gynnsam utveckling av länet som helhet. Västerbottens framtid kan stärkas genom att utveckla bilden av norra Sverige i omvärlden och vad Västerbotten kan erbjuda i synnerhet. Därför är fortsatta insatser som synliggör Västerbotten som en plats att besöka, leva och utvecklas på som attraherar både besökare, nuvarande och nya invånare, samt etableringar och investeringar viktiga.

Mot bakgrund av ett mer begränsat ekonomiskt utrymme blir det allt viktigare med tydliga prioriteringar på en övergripande nivå så att regionala utvecklingsinsatser sker där Region Västerbottens rådighet och möjlighet att bidra är som störst. Samtidigt behöver hänsyn tas till att regional utveckling sker i samspel med kommuner och andra aktörer, där Region Västerbotten både har ett regionalt utvecklingsansvar och en roll som kommunförbund.

Regional utveckling verkar i en kontext med ökade krav på omställning, samtidigt som tillgängliga resurser i form av tid, personal och finansiering är begränsade. Detta ställer krav på prioriteringar och riskerar att påverka förmågan att genomföra förändringsarbete parallellt med ordinarie uppdrag.

Regional utveckling bedrivs i komplexa och sammanlänkade system där beslut i andra delar av organisationen kan få betydande konsekvenser för verksamheten. Det finns ett behov av ökad kunskap om det regionala utvecklingsuppdraget inom Region Västerbotten. Det finns en risk att en ökad andel av verksamheten finansieras i projektform, vilket kan påverka långsiktighet och kontinuitet i uppdraget. Detta aktualiserar behovet av att balansera kortsiktiga möjligheter med långsiktiga prioriteringar. För närvarande innebär beroendet av extern finansiering för att finansiera grunduppdraget regional utveckling en risk för Region Västerbotten. Framför allt för regionala utvecklingsnämndens förutsättningar att genomföra det regionala utvecklingsuppdraget, men även andra nämnder inom Region Västerbotten som tar del av regionala utvecklingsinsatser på något sätt.

Då de senaste åren har inneburit återkommande besparingar, så innebär de åtgärder som vidtagits genom åren för att anpassa verksamheterna till tilldelad budgetram att utrymmet för att vidta ytterligare åtgärder är kraftigt begränsade. Regionala utvecklingsnämnden har förhållit sig till de nämndramor som regionfullmäktige riktat till nämnden och hållit budget för de verksamheter som nämnden har direkt rådighet över. De tillfällen när negativt resultat mot budget konstaterats, har detta tillskrivits den regionala kollektivtrafiken. De åtgärder som nödgats vidtas för att förhålla sig till beslutade nämndramor innebär att möjligheterna att genomföra besparingar i form av personalneddragningar bedöms i dagsläget uttömda. Sådana åtgärder skulle få kraftigt negativa konsekvenser för genomförande av regionala utvecklingsuppdraget, arbetsmiljö och kapacitet att fullgöra regionala utvecklingsansvaret och efterlevnad av ingångna överenskommelser och avtal. I nuläget görs bedömningen att ytterligare åtgärder för att förhålla sig till den föreslagna budgetramen kommer att medföra konsekvenser framför allt gentemot externa parter då översyn av utbud med stor sannolikhet blir nödvändigt.

Det finns även identifierade risker förknippade med detta. Då förslag till en förnyad överenskommelse mellan Region Västerbotten och länets kommuner för närvarande hanteras bland de sexton avtalsparterna för beslut, kan Region Västerbottens avsatta resurser för genomförande av sina åtaganden i denna ömsesidiga samverkan komma att ifrågasättas. Som nämnts inledningsvis, föranledde fullmäktigeuppdraget 2023 om att genomföra kostnadsreducerande åtgärder kraftiga reaktioner genom primärkommunala delegationens arbetsutskott.

Regionala utvecklingsnämnden önskar vidare påtala att de senaste årens fullmäktigeuppdrag med besparingar har haft en stor påverkan på förutsättningarna för det regionala utvecklingsuppdraget i en tid när betydelsen av regionala utvecklingsinsatser varit stora.

Då regionala utvecklingsinsatser är de främsta verktygen som Region Västerbotten har som organisation att kunna påverka länets framtida förutsättningar mot en långsiktigt hållbar utveckling och tillväxt, är det av stor vikt att Region Västerbotten också har modet att prioritera regional utveckling. Regionala utvecklingsnämnden uppmanar därför regionstyrelsen att föreslå en annan fördelning av nämndramor än vad som har presenterats i planeringsförutsättningar 2027. Även om det är regionfullmäktiges beslut slutligen, så avlämnas denna återkopplingsrapport till regionstyrelsen inför beredning av slutligt förslag

till regionplan inklusive nämndramar för kommande år. För att Region Västerbotten långsiktigt ska kunna möta utmaningarna inom ekonomi, kompetensförsörjning och tillgänglighet behövs fler jobb, fler invånare och ökade skatteintäkter.

Det regionala utvecklingsuppdraget i dess olika beståndsdelar bidrar till länets skatteintäkter, i sin tur påverkar detta även finansieringen av samtliga välfärdsuppdrag – regionala likväl som kommunala.

Långsiktiga förutsättningar att finansiera den regionala kollektivtrafiken

De senaste åren har regionala utvecklingsnämndens budgetram varit underfinansierad i relation till vad som gjorts känt om behov. I synnerhet gäller detta medel som ska finansiera den regionala kollektivtrafiken. En utmaning i sammanhanget är den tidplan som råder för Region Västerbottens budgetprocess, och hur detta hänger samman med bolagens samt övriga delägares och finansiärs tidplaner. Befarade underskott har hanterats genom åtgärder av olika slag, och under hösten 2024 kunde ett befarat underskott vändas till överskott för 2025 – till stor del även det beroende av faktorer som ligger bortom nämndens kontroll att påverka i form av exempelvis inflation och kostnadsutveckling vad gäller drivmedel. Utveckling i reseunderlag, stigande/sjunkande drivmedels- och elpriser till följd av omvärldshändelser samt utveckling av räntekostnader för investeringar i fordon och depåer innebär att kostnader likväl som intäkter kopplade till den regionala kollektivtrafiken är svårprognosticerade och därtill kan förändras relativt snabbt.

Det är av yttersta vikt att återgå till att särskilja de ekonomiska ramar som tilldelas den regionala kollektivtrafiken från de ekonomiska ramar som tilldelas det regionala utvecklingsuppdraget i fullmäktiges beslut om fördelning av nämndramar. Det finns en mängd anledningar till att särredovisning av ekonomiska ramar för kollektivtrafiken både vad gäller budget och uppföljning av resultat bör ske. Region Västerbotten har genom den så kallade Västerbottenmodellen ingått en samverkansmodell med länets kommuner, där länets femton kommuner tillsammans med Region Västerbotten utgör finansiärer av länets kollektivtrafik. Även detta förhållande motiverar att beslut om finansiering av Region Västerbottens åtagande samt uppföljning särredovisas.

Region Västerbotten, som även utgör länets kollektivtrafikmyndighet, ingår vidare i samverkan med de tre nordligaste regionerna, och är även samverkanspart i överenskommelser med Trafikverket om statlig medfinansiering till samverkansavtal om trafik. Därtill fattar regionfullmäktige dessutom särskilt beslut om planeringsförutsättningar för kollektivtrafik som ligger till grund för den beställning av trafik som görs. Fullmäktiges beslut om mål och andra villkor för kollektivtrafikens planering, behöver åtföljas av beslut om tillräcklig finansiering för att verkställa fullmäktiges beslut. Planeringsförutsättningarna för kollektivtrafik fastställs årligen inför planeringsåret och utgör grund för den trafikbeställning som regionala utvecklingsnämnden i sin tur beslutar om. Trafikbeställningen styr därefter de budgetar som kollektivtrafikbolagen Länstrafiken i Västerbotten AB samt Norrtåg AB fastställer och som därmed utgör Region Västerbottens finansiering av kollektivtrafik. Med utgångspunkt i att särskilt beslut fattas för planering av den regionala kollektivtrafiken bör även anvisade medel för den regionala kollektivtrafiken vara tydligt.

Finansiering av regionala kulturverksamheter

Förändringar i statliga prioriteringar genom minskade statliga anslag har påverkat förutsättningarna för det regionala utvecklingsuppdraget – exempelvis inom folkbildning och kulturverksamhet. Region Västerbottens verksamhetsmedel riktade till regional kulturverksamhet syftar till att upprätthålla en långsiktig och stabil kulturell infrastruktur och ge möjlighet för de aktörer som ingår i denna att utvecklas. En regional närvaro och relevans

förutsätter en huvudman som har möjlighet att genomföra och leverera på uppdraget i enlighet med de intentioner som är överenskommet - enligt avtal, överenskommelse, uppdrag eller direktiv. Flertalet av kulturverksamheterna har sedan många år tillbaka påtalat utmaningar med att genomföra sina uppdrag med befintligt anslag. Särskilt utmanande blir den sammantagna bilden då statliga anslaget inom kultursamverkansmodellen minskats och inte ges erforderlig uppräkningskraft. För regionernas del, innebär det att välja mellan att kompensera minskade nivåer av statliga anslag, eller möta länets aktörer i att hantera de konsekvenser som drabbar den regionala kulturverksamheten.

Regionala utvecklingsnämnden har uppdraget och ansvaret att förverkliga den nationella kulturpolitikens mål och de regionala utvecklingsmål som fastställts i Västerbottens läns regionala kulturplan, tillräckliga resurser för att axla detta ansvar är en grundförutsättning.

Nämndens investeringsplanering

Regionala utvecklingsnämnden uppmärksammar att Region Västerbotten har ett ansträngt läge vad gäller investeringsplaneringen 2027-2030, där nödvändiga investeringar i framtiden förutsätter ekonomiska resultat som möjliggör för de investeringar som behöver göras. Med de planerade investeringarna följer även ökade avskrivningskostnader på sikt, i synnerhet väntas avskrivningskostnaderna efter 2029 öka kraftigt. Dels till följd av färdigställande av större projekt, dels till följd av förväntad avskrivningskostnad för finansiell leasing av tåg. De senaste årens högre investeringsutgifter tillskrivs en ökad digitalisering och medicinteknisk utveckling, men framför allt är det behov av upprustning och nybyggnation av fastigheter som driver investeringsutgifter.

Nämnden bedömer att investeringsmedel avsatta till regional utveckling är en förutsättning för att regionala utvecklingsnämnden och Region Västerbotten ska kunna verkställa fullmäktiges fattade beslut om exempelvis utsmyckning av konst i offentliga lokaler, samt upprätthålla filmverksamheten.

I bilaga Investeringsplan Region Västerbotten 2027-2030 avser 1 miljon kronor av totalt 1 441 miljoner kronor avse regional utveckling året 2027. Främst avser detta investeringar i konst inom ramen för Region Västerbottens konstverksamhet, i övrigt ligger löpande reinvesteringar i planen (exempelvis i teknik för filmverksamheten). Regionala kulturverksamheten har ett löpande behov att ersätta teknik inom Film i Västerbottens verksamhet. Filmmediet är en teknikintensiv verksamhet och särskilt i takt med digitaliseringens krav på nya relevanta verktyg, både fysiska men inte minst digitala. Under kommande år behövs inköp av exempelvis kamerateknik och ljusutrustning. De ökande priserna gör att Film i Västerbotten har ett behov av en uppräkningskraft.

Det krävs också löpande investeringar för att hantera Region Västerbottens investeringar i offentlig konst på ett rättssäkert och effektivt sätt. De senaste två åren så har funktionen för offentlig konst fört över samtliga 19 000 konstverk till en ny digital plattform vilket är grunden för att inventera och säkerställa samlingarna enligt lag och Region Västerbottens egna revisorers rekommendation. Verksamhetens behov av offentlig gestaltning är också omfattande i takt med att Region Västerbotten investerar i fastigheter och lokaler över hela länet.

I många av länets kommuner är den offentliga konsten i Region Västerbottens lokaler det möte medborgarna har med offentlig konst som både utgörs av samtida verk men också av det konstnärliga kulturarv som tidigare generationer lämnat över.

Det bör i samband med detta noteras att den föreslagna tilldelningen till regionala utvecklingsnämnden om 1 miljon kronor årligen legat på denna nivå de senaste åren, oaktad kostnadsutveckling i övrigt. Över tid riskerar detta att urholka investeringar kopplade till regional utveckling om exempelvis kostnadsutveckling för teknik, och inflation ej beaktas.

Regionala utvecklingsnämnden ser slutligen även positivt på att investeringsplanen lyfter behovet av att inarbeta förväntad avskrivningskostnad för finansiell leasing av tåg i ett tidigt skede. Regionala utvecklingsnämndens bedömning är att investeringsplanen inte har någon effekt på driftbudget för perioden 2027-2030.

Nämndens övriga synpunkter

Regionala utvecklingsnämnden tackar för möjligheten att tillföra ytterligare aspekter inför det fortsatta arbetet med att bereda Regionplan 2027.

Det uppdrag som lämnats till regionala utvecklingsnämnden att utöva ägarrollen i de bolag som faller inom nämndens ansvarsområden, genom exempelvis löpande uppsikt, uppdrag att föra dialog, innebär inte att det är regionala utvecklingsnämnden som har finansieringsansvaret för dessa bolag. Det ansvaret ligger ytterst på regionfullmäktige. De senaste åren har nämnden efter genomförda bolagsdialoger och uppkomna ärenden överlämnat identifierade behov av ökade anslag från Region Västerbottens bolag till regionstyrelsen för vidare beredning, men utan att behoven kunnat mötas. Resultatet har blivit att finansiering av bolagens verksamhet kommit att belasta regionala utvecklingsnämndens ordinarie budgetram. Över tid riskerar detta utarma finansieringen av det regionala utvecklingsuppdraget i övrigt. Det är en förutsättning för att regionala utvecklingsnämnden på sikt ska kunna utföra uppdraget att utöva ägarrollen i angivna bolag för Region Västerbotten. Bolagen är en del av Region Västerbottens samlade verksamhet och kan därmed även med fördel beaktas i det fullmäktigeuppdrag om att Stärka Region Västerbottens ledning och styrning som fortsatt föreslås i planeringsförutsättningarna för 2026.

I bilaga till denna återkopplingsrapport finns en sammanställning av uppgifter som överlämnats från de hel- och delägda bolagen inom regionala utvecklingsnämndens ansvarsområden under 2026 inför bolagsdialoger, samt i samband med delårsbokslut 2026 och årsredovisning 2025.

Förutsättningar för bolagen inför 2027 att särskilt uppmärksamma

En ny lag om offentlig säljverksamhet kommer att träda i kraft den 1 augusti 2026. Lagen innebär att en offentlig aktör inte får bedriva en säljverksamhet eller tillämpa ett förfarande i säljverksamheten som på ett otillbörligt sätt påverkar möjligheterna för privata företag att bedriva verksamhet på marknaden. En säljverksamhet eller ett förfarande som är förenligt med beslut av riksdagen eller regeringen eller som i övrigt är försvarbart från allmän synpunkt omfattas inte av förbudet. I den nya lagstiftningen finns även reglerat att en offentlig aktör ska vart fjärde år utvärdera hur dess säljverksamhet förhåller sig till förbudet mot otillbörlig offentlig säljverksamhet. Resultatet av utvärderingen ska dokumenteras. Om ett offentligt företag ingår i en koncern får utvärderingen genomföras av moderföretaget. Den nya lagens bestämmelser om utvärdering och särredovisning träder i kraft den 1 januari 2027. Det är oklart hur lagen kommer att påverka verksamheten inom Region Västerbottens hel- och delägda bolag. Det finns stora ekonomiska risker att hantera kopplat till de bolag som faller inom regionala utvecklingsnämndens ansvar att utöva ägarrollen för, av varierande karaktär. Dessa risker är av sådan karaktär att de inte bör bäras av en enda nämnd, givet att regionfullmäktige ytterst är ägare av den verksamhet som beslutats hanteras i annan form än egen förvaltning.

Vad gäller kollektivtrafikbolagen råder det fortsatt stor osäkerhet om hur kollektivtrafikkostnader kommer att påverkas av den stora ekonomiska osäkerhet som råder globalt. Inflation och drivmedelspriser har stor påverkan på trafikavtalen. Regeringens beslut om att med kort varsel subventionera periodkort ses som positivt men bidrar också till ökad

osäkerhet. De minskningar i statlig medfinansiering till samverkansavtal om trafikavtal som gjordes för 2025 och 2026 har haft stor negativ inverkan på kostnader för den regionala kollektivtrafiken. Trafikverket har meddelat att de inte kan informera om vilken nivå som de har möjlighet att teckna samverkansavtal förrän hösten 2026 liksom tidigare år. Trafikverket har i dagsläget inte anslag för längre period än ett år och därmed finns risk att samma osäkerhet kring kommande års finansiering kvarstår. Då det är valår, kan besked möjligen komma att väntas ännu senare.

I slutet av 2026 påbörjas en upphandlingsprocess för trafikavtal med start i december 2029 som omfattar cirka 38 procent av den trafik som finansieras av Region Västerbotten. Under 2027 inleds ytterligare två upphandlingsprocesser som avser trafikavtal med start 2030/2031. De sistnämnda upphandlingsprocesserna omfattar cirka 26 procent av den regionfinansierade kollektivtrafiken.

Utifrån de indikationer som framkommit i kollektivtrafikbolagens uppdaterade prognoser så bedöms underfinansiering för kollektivtrafiken 2026 i nivå med 45-50 miljoner kronor. Bolagens upprättade budgetar för 2027 indikerar dessutom en underfinansiering närmare 70 miljoner kronor.

Flera av kulturbolagen har haft överskott av ägaranslag som periodiserats till nästa år. Från år 2025 flyttades totalt drygt 23 miljoner över till år 2026. Bolagen planerar att använda sparade medel de närmaste åren för att kompensera för de senaste årens kraftiga pris- och löneökningar. De regionala kulturbolagen arbetar ständigt med effektiviseringsåtgärder för att kunna möta ökade kostnader. För några av bolagen har ett överskott byggts upp som gör det möjligt att långsiktigt kunna planera och kontraktera produktionsuppsättningar. Vid revision av två av bolagen har det lyfts behov av tydliggörande vad som gäller för periodisering av medel mellan åren, samt att det kan komma att påverka resultatet.

Se Bilaga Bolagens förutsättningar inför 2027 för mer information.

Bilagor

Bilaga 1 Beskrivning av verksamheternas bidrag och stöd till nämnden

Bilaga 2 Bolagens förutsättningar inför 2027

Planeringsförutsättningar 2027 med bilagor

- Nämndgemensamma fokusområden
- Mall för nämndernas återkopplingsrapport
- Budgetförändringar 2026
- Investeringsplan 2027-2030 (planeringsförutsättningar)

Fastställd av regionala utvecklingsnämnden den 3 september 2026 § xx.